

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslanske knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . . . 5— „
četrt leta . . . . . 2-50 „
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštne 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Kdaj pride rešitev?

(Iz Goriškega.)

Dne 12. t. m. je imelo goriško slovensko učiteljstvo manifestačni shod v Gorici pri »Zlatem Jelenu«, ki ga je sklical tovariš Ignacij Križman. Shoda se je udeležilo polno učiteljstva iz goriške okolice, sežanskega in tolminskega okraja. Na shod so bili vabljeni tudi slovenski poslanci. Vabilu so se odzvali sledeči poslanci: dr. Gregorin, dr. Podgornik, Dominko, Furlani, Miklavčič in Gorjup. Dr. Franko je pismeno, opravičil svojo odsotnost.

Po pozdravu je tovariš Ignacij Križman naslikal, v kako žalostnem in bednem položaju se nahaja sedaj goriško učiteljstvo. Priporočal je navzočim poslancem, naj se vendar živo zavzamejo že pri sedanjem zasedanju, da se izboljša gmotni položaj goriškega učiteljstva. Če bi se pa ne moglo urediti že sedaj definitivno tega vprašanja, naj privoli dežela vsaj 25% draginjno doklado vsemu učiteljstvu goriške dežele, kar že uživajo italijanski tovariši.

Na to se je oglasil g. poslanec Furlani. Zahvalil se je za povabilo k shodu ter izrazil svoje pomilovanje, da je učiteljstvo tako mizerno plačano. Rekel je, da se mora dobiti vir tudi za učiteljstvo, da se mu izboljša to žalostno stanje.

Govoril je tudi g. poslanec dr. Podgornik, ki je tudi obljubil, da se bodo gotovo rešile naše pravične zahteve, **toda ne v tem zasedanju.** Rekel je, da imajo vsi poslanci resno voljo pomagati učiteljstvu, **manjka pa sredstev (?)**. Priporočal je učiteljstvu, naj bo edino v svojih zahtevah z italijanskimi učitelji in naj se pridobi tudi italijanske poslance za to vprašanje, in tako prenehajo vse ovire.

Tovariš Križman je na to pojasnil g. poslancu dr. Podgorniku, da je slovensko učiteljstvo edino z italijanskimi tovariši razlika je ta, da oni zahtevajo nekaj več mi pa se držimo tega, kar zahteva vse avstrijsko učiteljstvo. Dalje je povedal g. poslancu, da so italijanski poslanci vsi za izboljšanje gmotnega stanja učitel-

stvu, odvisno je tedaj le od slovenskih poslancev. Tudi zasluga italijanskih poslancev je, da uživajo italijanski tovariši že tri leta 25% draginjno doklado. **Skraini čas je tedaj, da se tudi slovenski poslanci enkrat zavzamejo za slovensko učiteljstvo ter pokažejo tudi dejanski, da so prijatelji učiteljstva.**

Sklenilo se je tudi na shodu odpustiti deputacijo k g. c. kr. namestniku v Trst in k g. deželnemu glavarju v Gorici.

S tem je zaključil tovariš Križman dobro obiskani shod, se zahvalil vsem navzočim za lep obisk ter prosil gg. poslance za njih naklonjenost napram učiteljstvu.

Moč paragrafov in kultura.

Nekaj misli k nadaljni razpravi.

Moč paragrafov je ravno v naši ljubi Avstriji ob sedanjih kritičnih dobah v polni pari. S paragrafi se prakticira, kakor pač kaže in kot še nikdar prej; največkrat pa pristransko. Kadar gre n. pr. v prilogi šoli in njenega učiteljstva, tedaj so ti paragrafi tako mehki in raztezni kot polževa kri. To se je že mnogokrat izpričalo z žalostnimi izkušnjami. Posebno pa veljajo take izkušnje pri opravičevanju šolskih zamud. Mislim, da bi bilo o tem vse odveč razpravljati podrobneje. Večkrat je toliko šol. zamud, da bi se moralo po zakonu prizadete starše strogo kaznovati. Z ozirom na strpnost med šolo in starši, se največkrat vse milostno popusti — prezre — »toda samo za zdaj.« In vendar je poslej kot prej tako, da je redno le polovica šolodolžnih otrok pri pouku, druga polovica pa redno — manjka.

Posledice vsega tega so, da imamo v XX. stoletju v kulturni Avstriji povprečno 50% analfabetov. Saj pa to ni nič čudnega, zakaj tisti starši, ki se ne zavedajo moči izobrazbe sedanjega časa — in teh je, žal, še mnogo — izkoriščajo kaj pridno to popustljivost. Potemtakem je ljudska šola in učiteljstvo brez vsake moči. V od pomoč temu se je večkrat razmotrivalo na učiteljskih zborovanjih: kako zadušiti

neredni pouk in kako kar najprej navezati starše na šolo.

Nekateri trde, da je najbolje izlepa ravnanje z ljudstvom in zato naj se kolikor mogoče šteti s kaznijo za šol. zamude. Torej ljudstvo naj samo od sebi izprevidi in spozna velike koristi ljudskošolske izobrazbe. Smelo trdim, da ta ideja ni ravno slaba — da, prav izvrstna je. Ampak tu je na poti največja težkoča: v kolikem času pa bo naše ljudstvo res spoznalo to veliko korist izobrazbe? Ali se ne bo poprej naš že itak gospodarsko oslavljeni narod popolnoma poizgubil in izginil v žrelih močnejših in gospodarsko bolj situiranih sovražnikov — Nemcev in Italijanov? In ravno to da mnogo misli.

V kolikem času bi se to res dalo doseči, o tem bi menda znalo najtočneje poročati učiteljstvo, službujoče v hribovitih krajih, kjer niso ljudje skoro v nikakem stiku z deželo. Vendar pa je tudi mnogo takih v takozvanem civiliziranem kraju, zaradi česar pa niso nič manj trdovratni in zanikrni za redno pošiljanje otrok v šolo, kot pa oni v hribih, gorah.

V zadnjem času se je hotelo pridobiti staršev naklonjenost šoli z roditeljskimi sestanki. Koliko uspehov? Mogoče, da niso izostali tuptat; ampak v koliko krajih? Mislim, da so jako minimalni.

Tudi se dobi učiteljeva osebnost, ki vpliva s svojo taktiko na starše in otroke tako, da piše le malo šolskih zamud in tudi na precejšnje uspehe lahko računa. Taka osebnost more računati na dober uspeh le tam, kjer so ljudje že nekako po naravi naklonjeni šoli.

Ako pa bi se hotelo s kaznijo strogo postopati, bi prav gotovo zadeli na hud odpor pri ljudstvu, kakor se dogaja marsikje že sedaj. Torej bi se oddaljevali od smotra. In na kakšen uspeh pa bi se moglo računati v podobnih slučajih? Starši bi rekli: »Bo hodil v šolo, a učil se ne bo, ker nima potrebe.« To se — žalibože — že sedaj godi. Ko pa dobi tak odhodnico, se zna sicer za silo podpisati, ker pa nima veselja do te »krame«, do 21. leta pa popolnoma pozabi še teh par črk; in tako postane zrel analfabet.

vojaški stan, za katerega je bil vse življenje poln navdušenja. Poleg patriotičnih čustev mu je gorelo srce za narod slovenski; ljubil je domačo zemljo in ljudstvo, ki biva tod. Leta 1883. je proslavil svoje rojake Muropolce, ko jih je nabral veliko število, da so v narodnih nošah (bregušah, telovnikih s srebrnimi gumbi in škornjih z »nagižanami« sarami) jahali v Radgono cesarju naproti. Svetli vladar je bil vedno vesel in z vodjo jahačev, pok. Sternišem prijazno govoril ter pohvalil njegovo krdelo — v slov. jeziku.

Dolga leta je bil tudi zvest član naše organizacije in je rad posečal učiteljska društvena zborovanja ter kazal vselej zanimanje za predavanja. Ko je lani stopil v 70. leto svojega zemskega potovanja, so mu jele slabeti oči in postal je nekako mehkočuten. Videlo se je takoj, da mu polagoma propadajo moči ter da pride čez nedolgo do katastrofe. Kake 3 tedne pred smrtjo ga je priklenila bolezen na posteljo; ni bilo več leka zanj, oslabele srca je povzročila — smrt.

Mirno in tiho je deloval pokojnik vso dobo službovanja kot učitelj in vzgojitelj ter se tako otrokom v šoli, kakor odraslim zunaj nje omilil in priljubil kot blaga duša, dobro srce. Bil je na svojem mestu kot človek in učitelj. Pri svojih šolarjih, znancih in prijateljih mu je zagotovljen trajen spomin. Lahka mu zemljica!

P obratim.

Na ta način dobimo toliko analfabetov tudi k vojakom. Tam se šele kak izmed teh za silo izuči v pisavi in čitanju in to le z velikim naporom. Ker pa tako izučenje pri vojaki ni do sedaj primorano in ker tudi primanjkuje za to učnih oseb, dobivamo zopet od vojakov skoro vse »cele« analfabete, ki pa so zraven zabitosti navdahnjeni še z raznimi »lepimi« vojaškimi čednostmi, za katere so jako dovzetni.

V nekaterih državah so začeli že zdavnaj premišljati, kako vendar končno priti v okoliš analfabetizmu. V neki napredni evropski državi so menda sklenili: »Vojak — novinec — analfabet se mora, če ne drugače, siloma naučiti pisanja in branja. V dosego tega se mora uporabiti vsako sredstvo.« — Pri tem pa gre pomisliti, da večina odraslih ni dovzetna več elementarnemu pouku.

Ker pa naša država stremi za tem, da bi imela čim močnejšo armado in pa čim izobrazenejšo ljudstvo, bi morala poseči tu vmes; zakaj dozdanji paragrafi, kakor dokazano, niso v stanu zatreti analfabetizma.

»Kako pa naj poseže vmes?« je odprto vprašanje. Z ozirom na strogo in natančno izvajanje paragrafov smo že omenili, kakšen uspeh bi mogel biti.

Po svojem mnenju pa rečem: Naša kot močno kulturna država, ki stremi na vso moč za visoko stopnjo izobrazenosti svojih podanikov, naj uvede zakon, ki bi določeval: Vsak potrjen vojak brez izjeme mora znati dobro pisati, čitati itd. Ako ni več vsega tega, se mu podaljša njegova službena doba pri vojaki za eno leto.

Z eventualno uvedbo tega zakona, o katerem sem sicer že zdaj prepričan, da je na tem papirju, nikakor nočem tirati kmetiške fante za kar cela 4 leta k vojakom; pač pa hočem, da bi se prisililo ravno s tem starše, da bi pošiljali svoje otroke redno v šolo do 14. leta. Prepričan sem, da bi ta pomoček gotovo odpomogel sedanji krizi šolskega obiska.

Marsikoga se dobi, ki bi temu ugovarjal, češ:

LISTEK.

† Josip Sterniša.

V rezkem februarjem mrazu smo spremili tovariši iz gornjeradganskega, ljutomerskega in svetolenartskega okraja dne 8. t. m. pri Sv. Juriju ob Ščavnici do groba tovariša Jos. Sterniša, nadučitelja pri Sv. Duhu na Stari gori. Nismo bili tovariši sami, marveč sešla se je par tisoč glav broječa množica ljudstva, zastopanega iz vseh slojev domačinov in njegovih znancev iz bližnje in daljne okolice. Tudi domače veteransko društvo, čigar načelnik-stotnik je bil pokojnik zadnja leta, gasilno društvo in jurjevška godba so mu dali častno spremstvo v paradi. Vse skupaj je bil dokaz simpatij in občega spoštovanja, ki ga je užival nadučitelj Sterniša pri ljudstvu! Evo črtic o poteku njegovega življenja!

Porodil se je 1843 pri Sv. Križu na Murskem polju, kjer je potekla tudi njegova mladost. V ljudski šoli je bil brihtna glavica, škoda, da ga starši niso poslali v srednje šole. Kot mladenič je prišel k vojakom, se povzpela pri topničarjih do korporala ter izvršil v bitki pri Kralju gradcu leta 1866. več činov junastva, zato je bil odlikovan s srebrno hrabrostno kolajno, s katero se je rad ponašal. Pri vojaki in pozneje se je sam marljivo izobrazeval.

Ker je v oni dobi primanjkovalo moškega učiteljstva, je šolsko oblastvo postalo pozorno na stremilivega mladega moža ter ga je namestilo za pomožnega podučitelja (suplenta) v ljutomerskem okraju. Kot tak je služboval mnoga leta na šolah v Veržeju, pri Sv. Križu, na Cvenu, v Cezanjevcih in pri Mali Nedelji, dokler ni dobil leta 1896. mesta pri Sv. Duhu, kjer je bil na dvorazrednici začasni šolski vodja. Mož sicer ni proučeval pedagogike sistematično, pa prebiral je marljivo razne vzgojne in učne spise ter se je na ta način tako izpopolnil v svojem poklicu, da so bili šol. nadzorniki prav zadovoljni z njegovim delom. Zlasti se mu mora priznati, da je bil točen in vesten v izpolnjevanju dolžnosti. To je dalo šol. oblastvu povod, da ga je leta 1899. na jesen pozvalo k izpitu učne usposobljenosti v Maribor, ki ga je prebil. V naslednjem letu je bil imenovan za nadučitelja na tamošnji takratni dvorazrednici. Po njegovem neumornem prizadevanju je c. kr. dež. šolski svet odredil, naj se šola razširi v štirirazrednico ter pozida novo šolsko poslopje. Že 10 let se to ponosito dviguje pri Sv. Duhu, najlepše v gornjeradganskem okraju in trajen spomenik pokojniku.

Jos. Sterniša je bil v šoli in izven nje blag mož. Radostilo ga je biti med tovariši, nič manj med lovci ali kmetijskim ljudstvom. Najrajši je navajal pogovor na

ERLINDA BERNARDOVA:

Moje potovanje po Švici.

(Dalje.)

Po zajtrku smo si ogledali mesto, ki šteje okoli 17.000 prebivalcev in ima poleg šol tudi veliko industrijo. Vodna sila močne reke jim veliko koristi. Mesto je nastalo v 8. stoletju iz neke brodske postaje, ki je imela splav čez reko.

Lepa je stolna cerkev iz 11. stoletja; v njenem stolpu je visel do leta 1897. oni veliki zvon z napisom: Vivos voco, mortuos plango, fulgura frango, katere besede je vzel Schiller kot moto k svoji pesmi o zvonu. Žalibož, da je ta zvon počil in se sedaj nahaja v cerkvenem hodniku. Na vzhodni strani se dviguje nad mestom stolp »Munot«, ki ima v premeru 50 m in čigar stene so 5 m debele. Z njega je lep razgled po mestu in okolici.

Kmalu smo bili v vozu električne železnice proti Neuhausenu, za kar smo plačali 20 stot. Stopivši iz voza, smo že čuli šumenje in bučanje mogočnega slapa. Dež je prenehal, in jasno je prisijalo sonce. Kmalu zagledamo pred seboj v dolini prekrasni in največji slap v Evropi. Tukaj vali Ren svoje valove v širini 110 m s 24 m visokih skal s tako silo, da kar grmi in dela pene, kot bi bila prava bela megla. Sredi teh divjih valov se dvigujejo tri skale, katerih srednja nosi železni stolp. Blizu slapa drži čez reko

1. S tem ne bi se delalo vojaškega stanu prijetnega.

2. Kaj pa bi pomagalo vse to za dosego rednega šolskega obiska, ker bi starši takoj, ko bi znal otrok za silo pisati, čitati itd., ne pošiljali več redno v šolo, češ moj zna dovolj. Zdej mu ne bo treba več graditi 4 leta komisa.

3. Kdo pa more reči, da bo ravno moj vojak, ko je tako šibak.

4. Moj je hrom.

5. Jaz imam samo hčerke itd.

In vendar ni tako. Nekoliko opravičbe svoji trditvi!

1. Res ne bi se delalo s tem vojaškega stanu prijetnega; pomisliti pa gre, koliko odstotkov bi vendar bilo analfabetov, ki bi morali služiti kar 4 leta, če bi se res uvedel gori navedeni zakon? Prav gotovo da bi se v 10 letih analfabetizem, bodisi iz strahu pred nadaljnjim službovanjem pri vojaki, ali pa pod pritiskom že obstoječih šol. zakonov, skoro iztrebil.

2. Utegnilo bi se prigraditi to. Toda ako bi bil omenjeni zakon pravilno, temeljito proučen in premišljen, bi gotovo obsegal vsebino, da ne zadostuje fantu, da zna samo to in to, temveč mora znati natančno še to in to.

Ta zakon pa bi imel še to dobro stran, da bi se fantje tudi po izstopu iz ljudske šole nadalje izpopolnjevali v izobrazbi. Torej izobraževalna društva bi vršila šele tedaj v polni meri svojo vzvišeno nalogo.

3. Tega bi menda nihče smelo ne trdil, zakaj mnogo je dečkov telesno jako slabo razvitih, o katerih je sodba, da ne bo nič iz njih. Do 21. leta pa se popolnoma telesno razvijajo v pravcate hruste.

4. Takih je razmeroma jako malo. Ker pa zglede vlečejo, bi sigurno tudi taki ne zaostajali v učenju.

5. To bi bilo edino pereče vprašanje. Vendar bi se moglo tudi tu dobiti kak izhod bodisi z ostrejšim izvajanjem šol. paragrafov, ali s čim drugim. To in mogoče še kaj drugega, prepuščam v razmotrivanje drugim. Mogoče pa se zglašim še sam o tem. **Goriški.**

Tožne razmere.

(Iz Istre.)

V 4. letošnji številki »Tovariša« je pregled, koliko plače dobi učitelj v posameznih deželah, zastopanih v državnem zboru na Dunaju, za svoje 40letno službovanje. Pod št. 10. je izkazano za Istro 96.700 K. To število ne odgovarja vsaj normalni resnici, ker v normalnih razmerah dobi istrski učitelj po zakonu z dne 5. junija 1908, št. 32, sledeče dohodke:

1. 2 leti pred usposobljenjem po 960 K	1.920 K
2. 10 let po usposobljenju po 1200 K in 5 let po 180 K	12.900 »
3. Drugih 10 let po 1440 K in 5 let po 360 K in 5 let po 540 K	18.900 »
4. Tretjih 10 let po 1680 K in 5 po 570 K in 5 po 900 K	24.900 »
5. 5 let po 1920 K in po 1080 K	15.000 »

Torej skupaj v 37 letih . . . 73.620 K

Normalno gre po 37 letih službe v pokoj; zakaj gotovo je že duševno in telesno toliko izmožgan, da mu ni mogoče dalje služiti. Vendar če bi služil še pomanjkujoča tri leta, bi dobil za to 9000 K in njegova plača za 40letno službovanje bi znesla 82620 K, za 14080 K manj, kakor je rečeno v prej navedenem izkazu. Upoštevaje 37letno službovanje istrskega učite-

192 m dolg železniški most, poleg katerega je tudi pot za pešce. Raz ta most je skočilo sredi meseca junija 1913. leta 18letno dekle v valove. Močna voda ga je odnesla čez slap v besno reko. V bližini se nahajajoč ribič je to videl ter se bližal v čolnu. Po trudapolnem boju z valovi se mu je posrečilo rešiti deklico. To je bilo prvič, da so tukaj rešili še živega človeka.

Na obrežju stojita grada Wört in Laufen.

Čaroben je pogled, ko se ponoči dvigujejo iz bližnjih tvornic plameni, zraven pa sije blede mesec na srebrne pene in temne skale.

V poletnih večerih je slap večkrat elektro-bengalično razsvetljen, kar daje še veliko večji užitek.

Ogledali smo si slap od vseh strani. Radi ali neradi smo morali zapustiti prelepi kraj, da potolažimo nenasitni želodec in se pripravimo za daljno pot. Ob eni uri 37 minut nas je vlak odnesel v

Bazilejo (Basel),

kamor smo dospeli ob štirih popoldne. Po načrtu smo si ogledali mesto, ki šteje približno 135.000 prebivalcev. Razprostira se na obeh bregovih Rena, čez katerega drže trije navadni in eden železniški most. Spodnji ima na sredi kapelico v znamenje, da so na tem prostoru nekdanj obsojence, posebno čarovnice kaznovali s tem, da so jih metali v Ren. K zadnjemu velike-

lja znese njegova plača počezno na leto 1989:72 K, a če bi služboval 40 let, bi bila 2065:5 K. To so normalni dohodki istrskega učitelja, a učiteljica ima le 80 odstotkov od tega.

Kot resnicoljubi moramo povedati, da lahko postane istrski učitelj v letih svojega službovanja tudi voditelj šole, kar se pa učiteljici skoraj nikdar ne posreči. Za vodstvo dobi od eno- ali dvorazredne šole 180 K na leto, od tri- ali štirirazredne šole 300 K na leto, od pet- ali večrazredne šole 420 K na leto.

V zakonu ni določeno, da bi moral postati voditelj in zato je lahko mogoče, da ga celo njegovo službovanje ne zadene ta sreča. Enako je lahko zaradi krajevnega sistema takoj prvo leto po usposobljenju že v II. ali celo tudi v I. plačilnem razredu. Tako srečni so pa le benjamini nekaterih oseb, ker pri imenovanju se ne gleda ni na kvalifikacijo, ni na službeno dobo. Videli smo, da se je godilo tako med italijanskim učiteljstvom, ko je bil imenovan na nadučiteljsko mesto I. plač. razreda najmlajši prosilec samo zato, ker je deželni poslanec. Med Slovenci se je pa zgodilo, da so vsolali otroke iz drugega šolskega okoliša v drugo šolo samo zato, da je tamošnji nadučitelj prišel v I. plač. razred, medtem ko drugod nočejo primer- no razširiti šol.

Upoštevajmo sedaj še istrsko draginjo, upoštevajmo istrske poti in upoštevajmo še, ako hoče istrski slovenski učitelj dati svoje otroke v srednjo šolo, poslati jih mora iz dežele, ker v Istri ni slovenske srednje šole, pa nam je lahko razvidno, s kako mizerijo mora živeti slovenski učitelj v Istri. Ne mislite, tovariši, da se zaradi tega zahteva kaj manj od njega. Zahteva se še več kot od tovarišev po drugih deželah. V prvi vrsti mora skoraj vedno poučevati več kot predpisano število otrok, a drugi, ako hoče izhajati brez posebnih ovir, mora znati italijanščino, ker še celo svojo plačilno polo ima spisano v tem blaženem jeziku.

Istra dobi iz davka na žganje in drugih po novem zakonu uvedenih davkih 875.000 K. S tem bi lahko uredila učiteljstvu plače po zahtevah vsega avstrijskega učiteljstva, a bati se je, da bomo ostali praznih rok. Porabili bodo tisočake za druge namene, ker učiteljstvo prepohlevno molči. Oni učitelji, ki so se borili 1907 in 1908 za regulacijo učiteljskih plač, so se s tem zamerili nekaterim oblastnežem. Tovariši so jim dali tolažbo in pomoč z besedami: »Kakor si kdo postelje, tako leži.« To je povod, da so skoraj vsi zapustili vodstvo naše učiteljske organizacije, a ti, ki jo sedaj vodijo, nimajo časa, ker trudijo se, kako bi rešili župana in deželnega poslanca, ki je — kakor je že znano javnosti — porabil precej občinskega denarja v svoje privatne namene. To daje povod, da je učiteljstvo izgubilo zaupanje v svojo organizacijo, zaradi česar tava nekako malomarno in zato ni pravih nastopov in ni pravega potezanja za izboljšanje učiteljskih razmer.

Istrski deželni zbor je razpuščen. Šele spomladi bodo volitve in po volitvah bo v kratkem zasedanje. Slovensko učiteljsko društvo je napravilo pod prejšnjim vodstvom načrte zakonov za izboljšanje učiteljskih razmer, a ti so gotovo še med društvenimi spisi, ker sedanje vodstvo ve, da to ni vseh nekaterim oblastnikom in ono se jim noče zameriti.

Ob volitvah bo mnogo kandidatov in učiteljstvo bo moralo paziti, za koga bo

mu mestu so rabili granit od Sv. Gott- harda.

Mesto je jako bogato, zato ima tudi skoraj same palače. Takoj ob Renu je zgodovinska stolna cerkev, kjer je bil l. 1431. velik cerkveni zbor, ki je hotel združiti Husovce s katoliško cerkvijo. V njej je tudi grob cesarice Ane, soproge Rudolfa I. Kaj lepa je tudi mestna hiša, zunaj krasno slikana in zaradi rdeče barve že od daleč vidna. Omenjam še glavno pošto, historični muzej, trdnjavska vrata »Spalendor« in cerkev sv. Elizabete, ki jo je dal zidati bogat meščan na lastne stroške. Pri monumentalnem kolodvoru je spomenik Straßburga, ki je daroval 25 milijonov frankov mestu, dalje cerkev sv. Pavla, ki je čisto porašena z zelenjem. Ogledali smo si tudi zanimiv zoologični vrt. V tem mestu sem imela tudi prvič priložnost opazovati šolsko mladino med prostim časom. Igrala se je kar na ulici in razgrajala, da je bilo kaj. Tretjega oktobra ob dveh popoldne smo zapustili Ren in se peljali čez Birso po železniškem mostu, ki se je bil 14. junija 1891 podrl. Pri tej nezgodi se je ponesrečilo 70 ljudi. Skozi soteske, predore in mimo slapov nas je nesel vlak v Biel ob 14 km dolgem jezeru katerega bregovi so posejani z goricami. Tukaj ob znožju Jure se začenja jezikovna meja. Sredi Bielskega jezera je Petrov otok (Petrinsel), kamor je pribežal iz Geneve pregnani Rousseau.

Ob šesti uri smo že zagledali 39 km

delovalo, a pri sedanj razdvojenosti in nezaupnosti ni upati, da bi se zedinilo za ene in iste. To bo bojda tudi povod, da bo težko kateri slovenski ljudskošolski učitelj izvoljen deželnim poslancem in če bo, bo težko tak, ki bi znal in se hotel potezati za učiteljske koristi. Godilo se nam bo tako, kot se godi kranjskemu učiteljstvu s poslanci Slomškariji. Na druge poslance se tudi ne moremo zanašati; zakaj tudi v Istri so kandidati polni obljub, dokler niso izvoljeni, a ko imajo mandat v roki, jim tako ugaja, da pozabijo na prejšnje obljube.

AL. HREŠČAK:

V bistrenje pojmov.

II.

Poglejmo sedaj »našega« programa drugi, specialni del!

»Kot tvorec del države reklamujemo od nje pravic, ki so nam skopo odmerjene.«

Ta del »našega« programa je tako nebulozen, da je nemogoče videti njegovo tendenco. Kdo je pravzaprav »tvorec del države«? Spodaj je sicer jasno povedano, da je to naš — torej učiteljski program; potemtakem smo mi tisti »tvorec del«. Ves tekst tega odstavka pa je tak, da ni misliti pri tem na učiteljstvo, ampak na ves slovenski narod, ker kaj naj počnemo drugače s »tvorečim delom« ali pa celo z »reklamiranjem pravic, ki so nam skopo odmerjene«.

Kaj hoče »naš« program s to točko, mi je zagonetka. Cesar se pa dobro zavedam, je to-le: Slovenci smo kot brezgodovinska narodnost izročeni v tostranski polovici nemški nadvladi, ki nas drži v družbi s poljsko zlahto v politični odvisnosti. Zgodilo se je to po nesrečni vojni s Prusko 1866. Vlada se ni mogla več ustavljati. Izročila je Ogrsko madjarski aristokraciji, Avstrijo pa nemški liberalni buržoaziji. Vladajoči razredi zgodovinskih narodov (Nemcev, Poljakov in Madjarov) so si plen razdelili. S kurilanim volilnim sistemom so zavladali svoje soplemenjake in brezgodovinske narodnosti; v Avstriji: Čehe, Slovence in Rusine, na Ogrskem: Slovake, Rumune, Rusine in Srbe. Danes, ko je narodna zavest v teh zatiranih ljudstvih visoko vsplamtela, se drže v Avstriji nemške in poljske meščanske stranke krčevito svoje tradicionalne hegemonije.

To oviranje narodov v njihovem kulturnem in ekonomskem razvoju je nemoralno in nekulturno početje.

Kot tako obsoja to početje tudi neka nemška in poljska stranka. Stranka je to, katere naloga je, boriti se proti vsem privilegijem.

Vem pa tudi, da je nemško učiteljstvo, ki se ravno tako rado imenuje pionirje kulture, kakor učiteljstvo vseh dežel, v veliki večini najzagrizenejši sovražnik te nemške stranke. Zakaj? Preslepljeno in našantano po narodnem šovinizmu in kapitalističnih časopisih vidi v pravičnem naziranju te stranke narodno izdajstvo.

Kaj pa naše politične stranke? Te reklamirajo od države pravic, ki so nam skopo odmerjene. Če pa ima država »slučajno« za take reklamacije gluha ušesa? Nič za to! Naši poslanci ji vkljub temu votirajo zaupanje, aportirajo vsa sredstva, s katerimi se lahko vzdrže vladajoči narodi v svoji hegemoniji.

dolgo in 10 km široko Neuenburško jezero. Izstopivši, smo šli peš v prijazni

Neuenburg (Neuchatel).

ki šteje 23.000 prebivalcev in je bil nekdanj sedež pruskega guvernerja. Jezik je francoski, čeravno je bilo mesto od l. 1701. do 1857. pod Nemčijo. Zanimiv je stari grad s cerkvijo iz 12. stoletja in spomenik grofa Neuenburškega; dalje vodnjak, »le grand fontaine«, republikanski spomenik, muzej umetnosti in katoliška katedrala, moderna stavba s mnogimi minareti temnordeče barve. Znamenit je tudi angleški vrt z lepimi nasadi, vodopadi in vodometi. Ob pomolu in obrežju je polno galebov.

In tukaj obrodile so trte vince nam sladko.

Jako dobro je namreč tukajšnje vino in po zmerni ceni. Drugi dan smo napravili z železnico izlet v

La Chaux de fonds,

kjer je sedež industrije švicarskih ur. Zapustili smo zjutraj Neuenburg ob lepem vremenu. Po celourni vožnji skozi gozde in predore smo pozdravili novi kraj. Toda kako smo se začudili, ko zagledamo vse v snegu. Ni čuda, zakaj mesto leži 1000 m visoko ob vznožju francoskih gora. Pisali smo nekemu znancu, da pridemo semkaj in ob lepem vremenu naj nas počaka na kolodvoru. Dobri znanec si je bil premislil in ni hotel zapustiti ob takem vetru in snegu svoje hiše na bregu.

In slovensko učiteljstvo? Je agitiralo in agitira še vedno za take stranke.

To tedaj vem. Kaj pomenijo pa reklamacije naših pravic v »našem« programu, pa ne vem.

V nadaljnjem svojem programu našteva tov. R. one slučaje, kjer se nam je potegovati za jezikovne pravice, za ustanavljanje raznih šol, po nastavljanju Slovencev v razne deželne in državne službe; končno hoče še narodno avtonomijo in ožji stik z vsemi slovanskimi plemeni.

Kaj nam rečem na vse to? To, da v tem grmu tiči pravzaprav Rakovščkov »narodni« zajec. Spoznavam pa to 1. zaradi dejstva, da trdi sam, da je potegovanje za jezikovne pravice, pristanje na narodni program; 2. zaradi dejstva, da govori v tem delu »programa« le o »narodnem« programu in vprašanju in ne tudi o gospodarskem, kakor dela to v zgornjem delu, in 3. zaradi dejstva, da je ta del svojega programa najbolj specializiral v tem, ko se je omejil v prvem kot bolj uvodnem delu le na splošne fraze.

Torej zdaj vem: boj za jezikovne pravice, za šole in slovenske uradnike in uslužbence — to je vsebina »našega« narodnega programa. Če sploh kdaj, prepričan sem zdaj o nujni potrebi tozadevne akademične razprave.

Dobro poznam slovenski dnevnik, ki hoče »rešiti« slovenski narod na slični način kot »naš« program. Zdi se mi celo, da je »naš« program hodil k njemu v šolo.

Da, da! To je šola političnega dnevnika. Nikjer natančno opredeljenih pojmov, nikake logike, brez vsakega globljeje pojmovanja problema, o katerem bi nas hotel informirati. Če bi se »naš« program le nekoliko bavil znanstveno s tem problemom, bi nikdar ne imel poguma, pokazati se na pozorišče v takem kostumu. Vedel bi, da ne predstavljajo jezikovni boji nič drugega nego socialne boje; le v višji potenci, kakor pravi Gumplowicz. »K socialnim nasprotjem enotne narodne države se pridružijo v narodno mešanih državah še nasprotja različnih narodnosti. Ta nasprotja se pojavljajo najočividnejše v različnih jezikih; zato dobi socialni boj med narodnostmi obliko boja za jezik, oziroma za enokaprvnost jezika. Toda ta oblika ni bistvo boja. Bistvo tega boja je ravno isto kot ono vseh socialnih bojev, namreč: boj za vladno. Jezik je le preteveza, »ideja«, da se tendenca olepša!« »Delovati za narod« bi pomenilo potemtakem usposobiti ga za uspešen socialni boj. Socialni boj se bije na več frontah: na gospodarski kulturni in politični.

Kdor mi torej kliče: »Deluj za narod!« me pošilja v gospodarski, kulturni in politični boj. Za boj je pa treba strategije, če hočem, da bo moj boj smotern — bojne metode potrebujem. Vsaka metoda je izraz neke ideologije, ki vsebuje v svoji celoti vse maksime moje življenske bojne metode.

Take ideologije so danes: krščanstvo, socializem in svobodnemiselstvo. Zadnja seveda ni nikakor tako obširna kakor prvi dve.

Da posežem še enkrat nazaj: kdor mi veleva »biti naroden«, mi mora opredeliti »narod« kot sociološki pojem, pokazati mi naroden problem kot heterogeniteto problemov ter me uvesti v eno ali drugo ideologijo, ki naj mi služi kot suprema lex pri reševanju narodnih problemov.

Kaj je storil tov. R. v svojem programu? Pokazal je na del enega samega problema, namreč na del kulturnega proble-

Mesto šteje 40.000 prebivalcev, ki so, kakor po vsej Švici, tudi tukaj kaj različnih verskih sekt, kar nam pričajo cerkve: rimsko-katoliška, protestantovska, cerkev metodistov, francoski nacionalni tempelj, tempelj neodvisnikov, kakor tudi judovski. La Chaux de fonds stoji komaj 400 let. Leta 1550. je bilo 17 hiš in 175 duš; sedaj ima 3000 hiš, med katerimi so nekatere prave palače. Tu imajo tudi krematorij za sežiganje mrličev. Lep je vodnjak »le grand fontaine«, republikanski spomenik, kolodvor, glavna pošta in še mnogo drugih stavb. Poleti je tu mnogo tujcev zaradi gorskega zraka in pozimi zaradi športa.

Kakor sem omenila, je to mesto sedež urarske industrije. Da imamo nekoliko pojma o tem, omenjam, da so l. 1910. prodali v vsej Švici 9½ miliona ur za 147 milijonov frankov in od te svote pride 70% samo na mesto Chaux de fonds. Ker je bilo tukaj neprijazno in neugodno vreme, smo jo po obedu kar odkurili proti Neuenburgu. Petega oktobra smo se še bolj oddaljili od naše domovine. Vožnja ob genevskem jezeru je bila prekrasna; na desni Jura, na levi Bernske planine in pred nami sivi Montblanc. Pri tem občudovanju nam je čas bliskoma minil. Od Lausanne gre železnica tik jezera, ki je 95 km dolgo in popolnoma višnjeve barve, medtem ko so druga švicarska jezera višnjevo-zelena.

(Dalje.)

ma. Kje pa je drugi del kulturnega problema? Kje so drugi problemi? Kje je sociološka definicija naroda, kje ideologija?

To, kar nam je podal tov. R. kot narodnostni program, ni program. Bilo bi to komaj del programa, če ne bi šepalo na toliko materialnih in formalnih napakah, kakor sem dokazal v prvem delu svoje razprave.

Po vsem tem mi je nerazumljivo, kako naj si tolačim še zadnji apel »našega« programa:

»Učitelj bodi prepojen z najširšim demokratizmom.«

Pa menda vendar ne misli avtor, da bomo iskali v njegovem programu še demokratizem. Ubogi demokratizem, če bi se moral naslanjati na take programe. Ta demokratizem na tem mestu je gotovo porok za želja, pokazati svetu z enim udarcem, da smo narodni in demokratični.

H koncu naj še omenim, da si bosta morala slovenski učitelj in slovenska učiteljica poiskati že kak drug program, če bosta hotela koristiti narodu svojemu in sebi.

Jaz pa vlagam na tem mestu v imenu vseh učiteljev, ki mislijo s svojo glavo in ne z glavo kakega demagoškega političnega dnevnika, protest, da bi se imenoval tak monstrem, »naš program«. Dolžan sem to svoji časti.

Še enkrat — učiteljski pari.

(S Štajerskega.)

Naslednji člančič je bil sicer že privržen za objavo pred porazdelitvijo draginjske doklade za leto 1914., toda porinil sem ga nazaj v predal, ker je izdal naš generalni predsednik povelje: »Bei Fuß!« Navzlic temu pa še članek vendarle ni izgubil prav nič na aktualnosti, za to ga priobčujem danes.

Pri porazdelitvi draginjske doklade v znesku 1.200.000 K učiteljem na Štajerskem se bo pač moralo strogo paziti, da se ne bo nikomur storila krivica, da ne bo nihče prikrajšan. Pri porazdelitvi draginjske doklade za leto 1913. pa se je gledalo na to, da pride v vsako gospodarstvo (Haushalt) vsajena podpora. — Vsi vemo, da je porazdelitev šol v plačilne razrede glede osnovne plače krivična, veliko več bi morali dobivati vsi učitelji in učiteljice osnovno plačo enakomerno po službenih letih, draginjske doklade pa posebno po krajevnih razmerah, kakor je to pri državnih uradnikih. Zakaj nihče ne more trditi, da bi bile draginjske razmere povsod enake. Pa to je stvar, ki se bo morala natančneje razmotrivati, ko pojde za definitivno regulacijo naših plač. (Torej, sedaj!) Vsekakor pa se mi zdi porazdelitev iz leta 1907. pravičnejša od one iz leta 1913., ko se je kategorija omoženih učiteljic kratkoma črtalo. Reklo se je: »Tiho! Vzemite, kar se vam nudi!« In res je bilo vse tiho in mirno — na videz! Toda sedaj, ko smo prišli v enak položaj, sedaj bi bilo pač neumestno, ako bi se prizadeti ne oglašili, osobito ker se je bati, da bi enako postopanje kakor pri porazdelitvi 300.000 K za leto 1913. ne postalo princip. (Ta bojazen se je izkazala kot opravičena, omožene učiteljice so 1914 zopet prikrajšane, zapostavljene!) V ilustracijo, kako krivično je bilo postopanje pri porazdelitvi drag. doklade leta 1913., naj navedem sledeče:

Neki tovariš je poročen, torej mu gre (za leto 1913.) po znanem ključu 120 K; njegova žena pa, ki živi od njega sodnijsko ločena, in ki ji je sodnija pripisala vzgojo in oskrbovanje dveh otrok, od katerih eden bo ostal zaradi bolezni vse življenje siromak, ona pa — sirota — ne bo dobila nič. Enaka krivica se je zgodila leta 1907. in letos (1913) učiteljicam vdovam, ki leta 1907. niso dobile nič, letos pa kakor neomožene učiteljice, dasi morajo navadno po enega ali več otrok, same oskrbovati. Nasprotno pa n. pr. dobi neki učitelj, ki si je priženil veleposestvo in nima nič otrok in ki ima, kakor mi je zatrieval njegov tovariš: »eine fürstlich eingerichtete Wohnung«, nagrado 120 K. Nikakor ne tajim, da bi se takim učiteljskim družinam, kjer zasluži samo eden, in ki nimajo nobenega drugega imetja ali drugih postranskih dohodkov, ne godilo primerno slabše od onih, kjer »vlečeta« oba, ali pa je še več ali manj privatnega imetja. Toda draginjske doklade so namenjene vsem definitivnim učiteljem in učiteljicam in torej nikakor ne gre, da bi se gotova kategorija od draginjske doklade izključila (ali pa prikrajšala, kakor se je to letos zgodilo.)

Omožena učiteljica je uradna oseba. Kot taka je podvržena državnim in deželnim zakonom. V nemotno izpolnjevanje njenih dolžnosti mora imeti kot gospodinja nadomestilo: kuharica, pestunjo. To stane mnogo denarja. Kot uradnici ni vseeno, kako se oblači, ona mora plačevati za svojo osebo dohodninski davek,

pokojninske prispevke, plačilne naloge, se mora udeleževati uradnih konferenc, plačevati udnino pri stanovskih društvih, njena izobrazba zahteva drugačne duševne hrane, kakor jo nudi n. pr. Mohorjeva družba, njen poklic zahteva, da se udeležuje najrazličnejših narodnih prireditev, shodov in predavanj ter da je članica krajskih, okrajnih, deželnih in občeslovenskih stanovskih in narodnih organizacij. Vse to mora plačevati iz svoje plače, kakor mož - učitelj zase iz svoje; iz obojne plače pa se morajo poravnati stroški za gospodinjstvo in za deco. Prvo imenovanih izdatkov nima učiteljeva soproga — ne učiteljica in ne samska učiteljica, vsi drugi izdatki pa so za vse učiteljice enaki.

Neštetokrat pa mora omožena učiteljica seči tudi v žep, kadar pobirajo med domačini za kako domačo tombolo, za srečolov, za kako veteransko zastavo, za potrebno gasilsko orodje, za Rdeči križ, za pogorelce, za sirotinski sklad, za božičnice, za šolarske veselice itd. itd.

Kdo, kdo pa tukaj dela razliko med omoženo in neomoženo učiteljico, med učiteljskimi in neučiteljskimi pari? Kje so tisti ljudje, ki pustijo omoženo učiteljico v takih slučajih v stran? Kje so tiste trgovine, ki prodajajo omoženim učiteljicam ceneje nego neomoženim? Kje so tiste knjigarne, ki upoštevajo to razliko? Kje so tiste modistke, ki dovoljujejo omoženim popuste? Kje so tiste postave, tiste oblasti, ki zahtevajo od omožene učiteljice manj dela nego od neomožene!?

Po zakonu iz leta 1899. se smejo učiteljice močiti le z dovoljenjem dež. šol. sveta. Stalna točka v teh prošnjah se glasi približno: Auch erblicken beide in ihrer Verbindung eine Erleichterung... eine Besserung etc. Dano dovoljenje je torej nekaj bene, ki ga daje dež. š. svet učiteljskim parom. Tu pa pride Lehrerbund in drugi: »Omoženim učiteljicam nič (1913), ali pa: omoženim manj (1914); tiho! Vzemite, kar se vam da!« Ali ni to ironija — prokleta krivica?!

Sedaj, ko stojimo neposredno pred definitivno regulacijo naših plač, se moremo strniti vsi učiteljski pari, da se ne bodo zapostavljale pravice naših sprog-učiteljic. Na sedanjo regulacijo čakamo že 15 let in še ni sigurno, kdaj jo dobimo. Bogve, kdaj bo pozneje zopet katera. Marsikateri učitelj, marsikatera učiteljica bo že v pokoju; zatorej: kar si bomo sedaj priborili, to bomo imeli! V ta namen je potrebno:

1. Da vsi učiteljski pari (omožene učiteljice) istega okraja čimprej stopijo v medsebojni razgovor;

2. da se poveri zastopstvo interesov omoženih učiteljic pri Zvezi in Lehrerbundu odborniku slednjih dveh korporacij, ki ima tudi učiteljico za ženo (to je tov. E. Slanc pri Bundu in J. Tomažič pri Zvezi);

3. da le ta stopita v zvezo z nemškimi omoženimi učiteljicami. —c.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za brežiški in severniški okraj zboruje dne 1. marca t. l. ob 11. uri dopoldne v šoli v Brežicah. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika. 2. Dopisi in društvene zadeve. 3. Volitev delegatov za letošnje zvezno zborovanje v Mariboru. 4. Predavanje tov. Supana o njegovem potovanju po Švici (s skioptičnimi slikami). 5. Slučajnosti.

Šolska vodstva se prosijo, da pobe-rejo prispevke za obrambni sklad (po 1 krono) in jih pošljejo društvenemu načelniku. Obilne udeležbe pričakuje odbor.

Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer je zborovalo v četrtek, dne 12. svečna, pri Sv. Križu. Zbralo se je v kljub mrazu in slabi poti lepo število tovarišev, ki so se pač vsi zavedali, da ne zadostuje da smo člani le na papirju, da plačamo vsako leto z bolj ali manj prijaznim obrazom tiste 4 krenice, ampak da je treba tudi posegati v društvena zborovanja.

Tov. predsednik se je spominjal uvodoma dragega nam tovariša, nadučitelja Josipa Sterniša, ki ga danes ni več med nami. Pokojnik nam je bil vedno zvest tovariš, ki je v kljub visoki starosti rad zahajal med nas. V svojem življenju je mož mnogo doživel, z vztrajnostjo in marljivostjo se je povsod od navadnega vojaka do nadučitelja. Prijazen in gostoljuben, si je pridobil mnogo prijateljev. Med ljudstvom je bil jako priljubljen, to je sve-dočila ogromna množica, ki ga je spremila k zadnjemu počitku. Blag mu spomin! Sklenilo se je, da se pošlje družbi Sv. C. in M. 15 K namesto venca na njegov grob. Izvolil se je tudi odsek, ki bo skrbel, da se postavi pokojnemu spomenik. Govorilo se je nato o sanaciji naših listov ter se je poverila tov. Mavriču naloga, da na prihodnjem zborovanju poroča o tem vprašanju. Omeniti je med dopisi še iz-

Nogavice in druge pletenine, dalje perilo, ovratniki in v to stroko spadajoče blago dobite najceneje v specialni trgovini

A. & E. Skaberné

Ljubljana, Mestni trg 10

Velika izbira!

Solidna postržba!

javo večine ljutomerskih tovarišev, da izstopajo iz društva, ker je bil g. ravnatelj Robič žaljen, v št. 44. »Učit. Tovariša« v dopisu »Iz ljutomerskega okraja«. Logične te posledence seveda niso, ker društvo omenjenega člana ni zakrivilo in ni z njim v nikakoli zvezi. To vedo tudi ljutomerski tovariši. Pa logika je bila v tem slučaju menda postranska stvar. Na zadnjem zborovanju v Ljutomeru je izprožil tov. Cvetko misel, da naj bi izdalo in založilo društvo zemljevid glavarstva. Vsakdo, kdor poučuje domoznanstvo, pač čuti živo potrebo takega zemljevida, brez katerega je uspešen pouk skoro nemogoč. Izvolil se je sedaj poseben odsek s tov. Cvetkom na čelu, ki bo izvedel načrt. Dodatno se je še stavilo vprašanje, kaj dela odsek za zbiranje domoznanske snovi. Odsek je srečno prespal tri leta in se tudi ne bo več zbudil. Da se stvar ne zavleče, še dalje, se je tov. Cvetku poverila naloga, da zbere in uredi v družbi še nekaterih drugih tovarišev primerno snov, na kar jo društvo založi. Zadeva je velike važnosti, zato upamo, da v kratkem kaj čujemo o uspehih te akcije.

Mnogo ogorčenja je zbudila krivica, ki se je zgodila oženjenim učiteljicam pri končni razdelitvi draginjskih doklad. Zveza naj stori v zvezi z Lehrerbundom korake, da se kaj sličnega ne zgodi več. Resni časi so pred nami, boj še ni dobojevan. Treba je, da smo budni, da se združimo v organizaciji vsi brez izjeme, zakaj potem nas morajo in nas tudi bodo upoštevati. Kdor pa stoji v sedanjih resnih časih brezbrizno ob strani, je naravnost proti svojemu stanu, je škodljivec stanu! Da se oddolžimo organizaciji, se bo pobiral prispevek za obrambni sklad od vseh, tudi od tistih, ki še niso v društvu. Poslušali smo tudi predavanje tov. Velnarja o »Telovadbi v ljudski šoli po sokolskem sestavu.« Izrazila se je želja, da bi nam tov. Velnar o priliki še praktično izvajal s svojimi učenci nekatere vaje. Tudi bo gledati odslej na to, da se bodo rabili na vseh šolah ista povelja pri telovadbi. Prihodnje zborovanje se vrši zopet pri Sv. Križu; čas zborovanja določi odbor.

Trst.

V znamenju boja se je vršilo 15. t. m. pomladansko zborovanje našega učiteljskega društva za Trst in okolico. Padle so tekom zborovanja čisto ostre besede kakor je pač ta ali oni govornik zastopal to ali ono svetovno naziranje, često smo se ostro spoprijeli — nu, slednjič se nismo razšli kakor »sovržna tabora«, temveč kakor tovariši, ki hočejo v mrtvilo zapadlo učiteljsko društvo v Trstu prebuditi k novemu življenju, samo da smo si v izbiri sredstev navzkriž. Glavne poteze zborovanja bi bile sledeče: Predsednik tov. Ferluga otvori zborovanje, spominja se umrlega člana A. Valentiča. Hkrati opozori, da z današnjim dnem stari odbor s predsednikom vred odstopa, in sicer zaradi raznih glasov o nedelavnosti učiteljskega društva, oziroma njegovega odbora. Priznava tov. predsednik, da je bilo minulo društveno leto res bolj »mrtvo« leto, reče pa sicer, da se je vendarle nekaj storilo. Sicer pa naj občni zbor presodi in če bo ta izvolil povsem novo vodstvo, bo tudi tov. Ferluga, dosedanji predsednik korakal za jim kakor preprost vojak, samo da bo delovanje novega odbora v prid našega zatiranega učit. stanu. Ni mu za nobeno čast, zato poudarja vnovič, da se sme čutiti po tolikih letih delovanja trudnega in da ne reflektira v nobenem slučaju na zopetno izvolitev. Nato prečita par opravičb zaposlenih članov, ki so pa večji del tekom zborovanja prispeli. Med temi opravičbami je značilna izjava dosedanjega podpredsednika Iv. Krašovica, ki iz društva izstopa, ker »noče biti član istega ki je združeno v »Zavezi«, ker so se mu s strani upravnništva »Zavezinega« glasila (»Učit. Tovariša«) pošiljali »razlaljivi« dopisi v zadevi poravnave naročnine.« Ob kratkem, vsebinsko res ubogem tajniškem poročilu se je vnela debata, ki bi imela pokazati mišljenje našega učiteljskega v društvenih in šolskih ter tudi preko ozkih mej šablonskega okvirja dosedanjih zborovanj in sestankov segajočih vprašanj. Debata je bila burna, kresale so se iskre, do skupnega umevanja ni prišlo, ali — očistilo se je obzorje kolikor toliko.

»Mladi«, od katerih je predsednik tov. Ferluga pričakoval — »napade«, so nastopili in — čuda! — kogar so najmanj »napadali«, je bil ravno odstopajoči odbor, medtem ko se odstopajočega predsednika nihče ni spomnil z žal besedo. Kritika »mladih« je bila nekaka samokritika društvenikov.

Prvi, ki se je oglašil k tajniškemu poročilu, je bil tov. Bukovec. Po kratkih uvodnih besedah je jel v posebnem referatu razvijati svoje mnenje o nalogah tržaškega učiteljskega društva. V prvi vrsti je poudarjal, da to ni znalo privabiti ter vzgojiti učit. naraščaja, da se je često bavilo s postranskimi vprašanji, namesto da bi se poprijelo perehiti stanovskih vprašanj. Dalje je poudarjal, da tržaško učiteljsko društvo zapravlja svoje moči v raznih društvih in prireditvah dvomljive vrednosti, med tem ko za lastno organizacijo nima smisla. Ožigosal je takozvane »pseudorodoljube«, postavljali proti temu konkretno zahteve v prvi vrsti do učit. društva... ali vse to je šlo precej »mimo ušes«, ker smo morali dvakrat glasovati, je li tov. Bukovec sploh sme nadaljevati ali ne. Večina je odločila z »da«, in tako je referat prišel srečno do konca. Ob koncu — nov vihar! Tov. Bukovec je pač često rabil sila drastične izraze, ki so sicer pokazali jasno sliko naših društvovnih in socialnih razmer, ali so bile — po nedolžnem! — zopet povod marsikateremu spodtikanju. Oglašil se je tedaj »proti« tovariš Grmek, ki je v čvrstem govoru poudarjal svoje rodoljube, in hkrati izrazil mnenje, da imamo danes »opravičiti z nekakšno opozicijo«. V debato s tezami, postavljanimi po tovarišu Bukovcu, se sicer ni spustil, a priznal mu je, da trdi v eni ali drugi točki prav, posebno v točki odgoje naraščaja; da pa je društvo v tem oziru dosedaj že mnogo poizkusilo, ali — žal — z malim uspehom. Komu na rovaš naj pade tedaj neuspeh? Dalje omenja, da je marsikaj, kar se danes očita odboru in društvu, že on na jesenskem zborovanju očital. Če je mladim tovarišem tudi do poglobitve v socialna vprašanja, naj dejanjski to pokažejo s pristopom k »Socialni Matici«. Za njim se je oglašila tovarišica Gregoričeva, ki je ganjena protestirala odločno proti nekemu pasusu Bukovečevega referata. Tovariši Bukovec, Samec in Ferluga so pojasnili tovarišici pravi smisel onega pasusa, kar je gospodična tovarišica, ki ji je v poteku zborovanja došel nov znak zaupanja in spoštovanja, vzela na znanje.

Oglašil se je nato k besedi tov. F. Kleinmayr. V stvarnem govoru je pojasnil vprvo, da so vsi tržaški kolegi prepričani, da je naše učiteljsko društvo potrebno reorganizacije, revizije svojega delovanja in v prvi vrsti požrtvovalnih udov, ki bodo najprej delovali v lastni organizaciji in potem šele preostale sile vdinjali temu in onemu. Danes pa je tu v Trstu ravno nasprotno. Mi žrtvujemo obstoj svoje organizacije obstoju raznih društev često dvomljive vrednosti za prospeh našega življa. Mi se pokorimo želji tega in onega stanu, ali za lastni stan nimamo smisla. Stanovske zavednosti ni med nami. Mi radi delamo, da, ali le za druga društva, za svoje ne; često za druge privilegirane sloje, a za svoj proletarski sloj ne. Mi rešujemo druga društva; dobro! Ali katero teh društev bo nas rešilo, če potreba potrkna na naša razsula vrata?

Kako nas pa ljubijo drugi stanovi in druge korporacije, bodi za zgled to: Ko so letos naši podučitelji in suplenti potom učiteljskega društva vložili spomenico, ki prosi za izboljšanje njihovega materialnega stanja, na mestni zastop, so v informacijo predložili odpis te spomenice vsem trem v tržaškem mestnem svetu zastopanim političnim skupinam. To je, da smo predložili ta ubogi prepis zohlevnih zahtev bednih slovenskih suplentov in podučiteljev tudi — čudite se! — soc. demokritični stranki, (notabene stranki, ki zastopa slaboplačane delavce!), to je zbudilo nezadovoljnost med vodilnim osebami našega političkega društva »Edinosti«. Tako da je dvomljivo, je li bodo slovenski poslanci podpirali našo prošnjo. Za koga se sedaj poganjamo, zanemarjujoči lastne zadeve!? Naše učiteljsko društvo naj se povsopne iz mrtvila, zadnji čas je. Vnanje naj precizira svoje stališče napram Zavezi in njenim najnovejšim pred-

logom. Vpliv hočemo tudi mi imeti na ukrepe Zaveze. Tega vpliva nam nihče ne brani, samo posluževati se ga nečemo. Proučuje se naj načrt o deželni Zvezi primorskih učiteljskih društev. Določijo naj se stališče našega učit. društva nasproti drugim, neučiteljskim društvom. Naše učit. društvo naj se bolj zavzame za naše materialno vprašanje. Poprime naj se resno slovenskega ljudskošolskega, meščanskošolskega in srednješolskega vprašanja, ker nobena druga korporacija ne bo storila tega povsem odkrito brez izvenšolskih primesi. Oživi naj se učit. delo med ljudstvom, sistematično delo — brez popivanja, plesov in podobnih veselic, ki več škodijo negoli koristijo. Notranje pa naj se delovanje učit. društva razteza na sanacijo društvenih ustanov (n. pr. šolarskih knjižnic), na zainteresovanje članov pri društvenih in socialnih vprašanjih, osobito pa na vzpodbudo k stanovski zavesti, »ker le potem bomo ponosni delavci in ne — hlapi.«

Nato so nastopili zopet govorniki »pro« in »contra«. Tovariš Marinšek je prvvo dopolnil tajniško poročilo ter dokazal, da je dosedanji odbor nekaj več delal, negoli poročilo izdaja. Pravi, da najdemo na vsaki stvari dobrih in slabih strani dovolj. Iščimo pa dobre in stopnjujemo jih. V tem je rešitev!

Debata postane sedaj bojoviteja. — »Sprimejo« se tovariši Grmek, Samec, Andrej Čok, Gerbec, Amalija Čokova o marsikateri točki, ki se sicer ne tiče direktno trž. društva, ki pa sila vpliva, in močno posega v delovanje in — hiranje tega društva, ter bi moglo provzročiti omalovaževanje ali pa dvigniti ugled najinteligentnejšega slov. društva v Trstu. Osobito se vrti debata okrog »psevdo-rodoljubstva«, o škodi in dobičkah raznih »rodoljubnih« plesov, veselic itd. ter pomenu gotovih — tudi hirajočih društev v tržaški okolici, v katerih učiteljstvo na račun lastne organizacije zapravlja svoje moči.

Glavna govornika tekom zborovanja nastale »opozicije« sta sedaj tovariša Samec in Gerbec, protigovornika pa tov. Andrej Čok in predsednik Ferluga. Nedočleno je še, kje je premoč.

Predsednik Ferluga še pojasni eno in drugo zadevo, osobito ono glede predložitve odpisa spomenice podučiteljev in suplentov. Reče kakor dež. poslanec, da o vsej tej stvari se še ni razpravljalo v klubu slov. poslancev, a da stoji on na stališču, da se iz krušnega vprašanja ne sme delati politiškega! (Odobranje!) Slednjič poudarja, da ostane vedno v »rodoljubnih kolovozih« in da vidi v delovanju pevskih društev marsikateri uspeh. Slednja poročila blagajnice in knjižničarja se sprejmejo brez ugovora.

Pridejo volitve po listkih. Oddanih je 33 veljavnih glasovnic; od teh je ena prazna, zahtevana nadpolovična večina znaša tedaj 17 glasov.

Izid volitev kažejo nepričakovano dejstvo: takozvana »opozicija«, t. j. skupina tovarišev, ki bi učiteljsko društvo rada zdramila iz mrtvila, je — dasi ne povsem disciplinirana — v večini. Dosedanji predsednik St. Ferluga sprejme deset glasov, medtem ko trinajst glasovnic kandidira kakor predsednika dr. Iv. Merharja. Slednjim glasovnicam bi prišli še razpršene glasove: dva za tov. Bukovca, dva za tov. Kleinmayra, dva za tov. Daneva; tako da je takrat res le slučajno pripisati, da kandidat »opozicije« ni prodril takoj, kakor predsednik. Ožja volitev se vrši 1. marca! »Opozicionalna« lista odbornikov je zopet doživela presenečenja. Izvoljeni bi bili tovariši Kleinmayr z 22. glasovi, tov. Samec z 21. glasovi, tov. Bukovec z 18. glasovi, tovarišica M. Gregoričeva s 17. glasovi. Vsi drugi (voliti bi bilo 10 odbornikov in 3 namestnike) so ostali pod številom 17, dasi so se mu kandidati — recimo tedaj — »opozicije« najbolj približali. Glasovi so bili sila razpršeni. Po daljši debati smo slednjič odločili prijateljski tako-le: Na današnji volitvi izvoljeni odborniki odklonijo izvolitev. Ves volilni čin naj se ponovi v nedeljo, 1. marca.

Kakor tudi bodo izpadle nove volitve dvoje je bilo že danes spoznati: 1. da se hoče naša mladina udeležiti v delom, a to brez posebne »kuratele«; 2. da naj ji tega ne branijo oni, ki imajo za društvo mnogo lepih besed, drugače pa zaradi zaposlenosti drugod nimajo za društvo časa. Zborovanje je trajalo od 11. dopoldne do dveh popoldne — rekord v našem društvenem življenju.

Književnost in umetnost.

»DOMAČE OGNJIŠČE«

Učiteljska tiskarna poslila osmo leto v svet mesečnik »Domače ognjišče«. Prinesel je ta list že nebroj vzgojnih in poučnih člankov, namenjenih staršem in vzgo-

jevalcem, da jim olajša njihov odgovorni posel pri vzgoji otrok.

Zato bi človek mislil, da ne more biti odlične družine, ki bi ne imela v hiši tega tako važnega lista. Žal, da temu ni tako. Kje leži vzrok?

Morda v tem, da so bili dosedaj članki pisani večinoma strogo poučno in resno monotono, ki ne vlečejo tako, kakor članki, pisani v zabavno-pripovedovalni obliki.

Zato je vodstvo tiskarne sklenilo, da naj se list preuredi, da pridobi čitatelje zase. Ker se je bil njegov dosedanji porzrtvovalni in zaslužni urednik, zaradi preobilice poslov odpovedal uredništvu, se je poverilo uredništvu in preuredba »Domačega ognjišča« Franu Erjavcu.

Kdo je Fran Erjavec? Mlad naš tovariš je to, tam iz Goriške, ki ga poznajo dosedaj le njegovi ožji prijatelji. A vsi, ki ga poznajo, hvalijo njegovo vztrajno delavnost na prosvetnem polju.

In da je delaven, mi kaže 1. številka letošnjega »Domačega ognjišča«.

Oblika in program lista je njegova misel, njegova je črtica »Mati«, ki seže človeku v srce, in njegov je tudi ves pregled, v katerem se kaže mnogo Erjavčeve individualnosti. V zabavno-pripovedni obliki je pisan tudi Soviškega članek »Ogledalo kot vzgojno sredstvo«, resno zamišljena pa sta vzgojna članka Ferda Plemiča »Nравstvena vzgoja otrok« in Erjavčeva studija »Dekliška vzgoja«, pisana na podlagi raznih virov. Ljubki pesemci »Pesem« in »V vlak« napravljata list raznovrstnejši in mikavnejši.

Ako ni list še tak, kakor si ga želimo vsi, ni to urednikova krivda. Prevzel je list v naglici, in velik program se ne da kar čez noč izvršiti.

A list postane lahko ponos učiteljstva, veselo pozdravljen, v gosposki kakor v kmečki hiši. Toliko in toliko nas je, ki imamo izkušnje iz lastnega življenja dovolj in ki imamo tudi zmožnosti, da jih podamo ljudstvu v prikupljivi obliki — samo volje je treba!

In vi mladi tovariši — vi ste še prav posebno potrebni v krogu pisateljev in agitatorjev za »Domače ognjišče«! Polni ognja in življenske sile ste! Naj nihče ne išče izgovorov! Ako se združimo vsi, ki nam je za dobro stvar, potem postane ta list res zrcalo učiteljskega dela, postane res pravo »Domače ognjišče«, okrog katerega se bo z veseljem zbirala vsa družina, da se zabava in poučuje. Zato: Nihče križem rok! Vsi na delo!

Odborova seja »Maticе Slovenske« dne 13. februarja 1914. Predsednik se spominja smrti dolgoletnega odbornika šolskega svetnika Vilibalda Zupančiča ter poroča sledeče: Društvena knjižnica se že katalogizira. Knjižnica Nobelovega instituta v Stockholmu si izpopolnjuje svoj slovenski del. V zameno stopimo s »Slow. Towarzystvom« v Krakovu in z »Opštinskimi Novinami« v Bitolju; s Krakovsko akademijo se bo izkušalo doseči zveza. Preostala zaloga Rožmáblerjevih »Štirih letnih časov« se odstopi »Šolski Matici«. — Kot ustanovniki so pristopili: c. kr. učitelj Ivan Kovač v Šibeniku, ravnatelj dr. Jos. Tominšek v Mariboru, centralna knjižnica mestnih šol v Zagrebu, župan zagrebški arhitekt Janko Holjac in srbski vsehšolski seminar. — Iz zemljepisnega odseka: Zemljevidno delo je končano; za par dni pojejo korekture na Dunaj v c. in kr. vojaški geografski zavod, ki tiska zemljevid. Zakasnitev zemljevida je neprijetna, a umljiva; sotrudniki so morali delati brez podpore, kakor jih dobivajo za tako delo znanstveni delavci druge; odlične sotrudnike, kakor prof. dr. Cerka, prof. Pajka in prof. Orožna, je rano ugrabila smrt; nasvetovani popravki, ki so zadnje leto prihajali iz raznih krajev, so si čisto nasprotovali. — Iz odseka za slovenski jezik: Pregled o slovenskih dialektih (z dialektološko karto) priobči profesor dr. Nachtigall. Za dialektološke študije bi »Jugoslovanska akademija« v Zagrebu dajala podpore; nekaj takih študij je deloma pripravljenih. Popolne študije o Trubarjevem jeziku še nimamo. Zbrane in izbrane spise o. Stanislava Škrabca začne Matica izdajati kot posebno založnino, ki jo bodo Maticarji mogli dobiti za primerno nizko ceno. — Narodopisje: Amaterji-fotografij naj bi fotografirali n. pr. domače priprave, preprosto kulturo, orodje, gorske kočice, posebne obrti, predice, terice, življenje kmeta, kako prevažajo les, delo v železnikih, v Kropi, Kolednike, kmetiško svatbo, fante, ki pojo, dekleta, ki pojo, ki igrajo vrtec, belokranjsko kolo itd. Ob ustanovitvi nove »Deželne zveze za tujski promet«, ki ima posebno panogo v »Domovinoznanstvu«, je Matica načelništvo tega odseka opozorila na svoj Narodopisni odsek in njega načrte. — Iz knjižnega odseka: Na neki poseben dopis se odgovori, da Matica izda Slov. nar. pravljice in pripovedke, ko bodo končane »Slov. Nar.

pesmi« in da se bo misel o izdajanju knjige o vseh straneh slov. kulturnega življenja dala uresničiti takrat, ko izide »Jugoslovanska Enciklopedija«, kjer bo gradivo zbrano. — Obsežno monografijo o Einspielerju izda »Družba sv. Mohorja«. Pisatelja životopisa dr. K. Glaserja še nimamo. Monografijo o bolg. pesniku Penču Slavejkovu spiše prof. Bezenšek. Za zgodovino Štajerske, ki zide v Slov. zemlji, še vedno ni bilo mogoče dobiti pisatelja. — Le omenja se predlog, da bi kateri pisatelj izvedel Jurčičev rudimentarni roman »Slov. svetec in učitelj«. — Korespondenco dr. Jos. Vošnjaka (I. del) je priredil dr. Lončar. — Knjižni program za leto 1914: Zabavna knjižnica in Knezova knjižnica. — Vošnjakova korespondenca. — Srbohrvaška narodna lirika (Ženske pesmi), ki jo priredi Cvetko Golar. — Prevod iz svetovne književnosti (Tolstega »Vojna in mir«; Anatole France: »Thais.«) — Izansko narodno blago (pravljice). — Škrabčevih spisov I. snopič izide kot posebno izdaje. V evidenci je i nadalje imeti misel o izdaji starejših slovenskih pesnikov, ki so doslej nepristopni in že zato neznani.

Regulacija učiteljskih plač na Kranjskem.

Na seji deželnega zbora dne 19. t. m. je na zadevno vprašanje odgovoril g. deželni glavar dr. Šusteršič, da bo predloga deželnega odbora o regulaciji učiteljskih plač prihodnji teden predložena deželnemu zboru. — Kakšna bo ta predloga, to je še velika tajnost. — Učiteljstvo čaka nestrpno prihodnjega tedna, ki mu utegne prineseti rešitev iz bede.

Komur ne ugaia zrnata kava, temu se priporoča Kathreinerjeva Kneippova sladna kava.

Kathreinerjeva je zdravju popolnoma neškodljiva ter ima pri tem popolni okus zrnate kave.

Pri nakupu je paziti na dobro zaprto higijenično zavojnino s sliko župnika Kneippa. — Odprto, natehtano blago ni nikoli pristni Kathreiner.

Politiški pregled.

* **Mednarodni politiški položaj.** »Budapesti Naplo« prinaša na uvodnem mestu senzacionalen članek, v katerem trdi, da se v vojnem ministristvu na Dunaju z mrzlično naglico pripravljajo zaradi vedno bolj naraščajoče vojne nevarnosti. Slovanske intrige da so postale že tako velike in tako nevarne, da jih mora Avstrija razbiti, če treba tudi z oroženo silo. Članek je zbudil v politiških krogih veliko pozornost, zlasti ker se trdi, da izvira iz merodajnih vojaških krogov.

* **Organizacija armade.** V Pardubicah nameravajo v najkrajšem času ustanoviti novo konjeniško poveljstvo št. 9, ki mu podrede 1. praško in 9. pardubiško kavalerijsko brigado z jezdečo artiljerijsko divizijo št. 9. Novo divizijo bodo tvorili dragonski polk št. 1, 4, 11, 13 in 14. Tudi vojaške aviatike organizirajo in ustanove letalni bataljon s štirimi stotnijami. Vsaka stotnija bo razpolagala s 26 aeroplanov.

* **Vojno ministristvo za omejitve dvo-boja.** Vojni minister je izdal nova določila, ki dvojob v armadi jako omejujejo. Častne zadeve med častniki naj se poravnajo z obestranskim odpuščanjem. Poslopja kakor vojaš. šole, telovadnice, šole za jahanje in druga vojaška poslopja so za dvojob prepovedana.

* **Penzija za matere.** Iz Washingtona poročajo: Demokratski poslanec George C. German namerava vložiti predlogo, ki zahteva, da naj se osnuje poseben sistem za pokojnino za matere. Če bi bila predloga sprejeta, bi dobile matere, katere zamorejo dokazati, da se je mož pri delu ponesrečil, 10 dolarjev na mesec. V slučaju, da imajo tri otroke, ki še niso stari 18 let, dobijo pa po 15 dolarjev mesečno.

Kranjske vesti.

— **K regulaciji učiteljskih plač.** Mogoče, da doseže letos učiteljstvo vendarle izboljšanje svojih službenih prejemkov. Potreba je tu in denar tudi. Če imajo v merodajnih krogih resno voljo, učiteljstvu pomagati in povzdigniti šolstvo v deželi, je vsak izgovor nemogoč. Regulacija učiteljskih plač bi morala biti glavna in prva naloga sedanjega zasedanja deželnega zbora. Če se to ne zgodi, bo izgubilo učiteljstvo obeh strank vse zupanje v tiste, ki je njih sveta dolžnost, da vendarle že rešijo to pereče vprašanje, ki se ne dá nič več odlašati. Dovolj je stradanja, dovolj trpljenja in dovolj solz je bilo že otrtih v učiteljskih družinah zaradi pomanjkanja kruha. V prvi seji deželnega zbora se je zastopnik vlade, ekscelenc baron Schwarz krepko zavzel za izboljšanje učiteljskih plač. Hvala mu! In če bo vlada vztrajala na tem stališču, smo prepričani, da se bo regulacija tudi res in ugodno rešila. Tudi g. deželni glavar je v svojem otvoritvenem govoru omenil, da bo treba preurediti šolski zakon tako, da bo pomagano ljudstvu in tistim, ki žive od šole in za šolo. No, pri sedanjih plačah ne more »od šole« nihče živeti, zato prosil učiteljstvo izboljšanja svojega slabega gmotnega stanja. »Za šolo« bo pa živel učiteljstvo le tedaj, če bo toliko gmotno podprto, da mu ne bo treba stradati in prezebati, da se mu ne bo treba pehati za slučajnimi postranskimi zaslužki, da bo torej vse svoje moči lahko posvetilo šoli in edinole šoli. Tako je in nič drugače. Besede g. deželnega glavarja se nam zde tudi nekoliko dvoumne in resnično se bojimo, da bi se ne uveljavila zopet nova »previdnost«, kakršna se prakticira pri delitvi draginjskih doklad, ki je povzročila med učiteljstvom že toliko nesloge, preprirov, sovraštva in demoralizacije. Ta »previdnost« je ugledu učiteljskega stanu več škodovala, kakor vse druge nepravilike in neugodnosti, ki se mora z njimi boriti učiteljstvo. Pristranska regulacija bi bila delo proti šoli in ne za šolo. Zato prosimo deželno vlado, ki ima pri regulaciji lahko odločilno besedo, ker je država dala denar, da čuva interese šole in učiteljstva ter zastavi svoj vpliv, da se bo izvršila regulacija pravično in enakomerno v prid vsemu učiteljstvu, naj pripada ta ali oni katerikoli politiški stranki v deželi. Organizovano avstrijsko učiteljstvo zahteva take plače, kakršne imajo državni uradniki zadnjih štirih činovnih razredov. Predlogi so torej tu; če je pa tu tudi volja odločilnih činiteljev, bomo videli še ta mesec.

— **Novo šolsko poslopje v Ljubljani.** Občinski svet je na zadnji seji na predlog podžupana dr. Trillerja sklenil najeti posojilo 400.000 K, da se sezida novo šolsko poslopje za III. deško ljudsko šolo.

— **Umrl je dne 17. t. m. tovariš Josip Jeglič, nadučitelj v Selčih, po dolgi in mučni učiteljski bolezni — jetiki — v 30. letu svoje dobe. Zapušča vdovo in dva otroka. — Ljubemu tovarišu bodi ohranjen blag spomin! Preostalim naše iskreno sožalje!**

— **Zastopnikom dež. odbora se imenujejo v c. kr. deželni šolski svet; Člani: Jaklič Franc, drž. in dež. poslanec; Jarc Evgen, drž. in dež. poslanec; dr. Lampe Evgen, dež. odbornik; Remec Bogumil, ravnatelj Slov. trg. šole. Namestniki: Karl Dermastja, dež. poslanec; dr. Zbašnik Fr., podravnatelj dež. uradov; dr. Zajec Ivan, dež. odbornik; dr. Pogačnik Lovro, deželni tajnik.**

— **Novi abecednik in politika.** »Sava« piše: V prvem razredu naših ljudskih šol je že dolgo časa v rabi Gabrček-Razingerjevo »Berilo za obče ljudske šole, I. del«, ki ga izdaja Bambergova tiskarna. Za pričetnike pa je tudi izšlo že predlanskem v Učiteljski tiskarni Widrovo »Moje prvo berilo«, lani pa je izšla v c. kr. zalozi šolskih knjig na Dunaju Krulčeva »Moja prva čitanka«. Doslej smo bili mnjenja, da ljudskošolsko berilo, potem, ko je bilo aprobirano od naučnega ministristva, vendar ne more biti povod kakim politiškim razpravam in preganjanjem. Ali naši ljubeznivi slovenski klerikalci zavohajo vse in so iznajdljivi v vsem. Bambergova in dunajska tiskarna sta nemški tiskarni, zato ju je treba podpirati, kar pa se tiska v slovenskem podjetju, proti temu se mora nastopiti, če je treba tudi s prismojenimi argumenti. Priznani strokovnjaki sicer trdijo, da je Widrov abecednik naša najboljša knjiga te vrste, a velegledni in svetoyoznani učenjaki pri »Gorenjcu« vidijo v njem mnogo pomanjkljivosti. Tem velekritikom ni prav, da že pri črki »i« ni par molitvic in sestavkov z verskim mišljenjem. Slike v njem se jim zde za šolsko knjigo »karikature«. Gospodje pedagogi, abecednik ni molitvenik in tudi nikdar ne

bo. Učna ura za veronauk je odmerjena molitvi ter razlagi božjih besed in resnic! Slik v učnih knjigah pa gotovo še niste videli dosti. Bavarska je menda dovolj krščanska država, naročite si od tam abecednike. Iz teh abecednikov se res lahko naučite, kaj so prave karikature. O tem pa, kakšne učne knjige naj se uvedejo v ljudske šole, določajo okrajne učiteljske konference, pa nihče drugi. Deželni šolski svet na Štajerskem sicer ni odobril sklepa dveh okrajnih učiteljskih konferenc glede upeljave Widrovega abecednika, pa nad njim so še druge inštanče, ki bodo njegovo zmoto popravile. Svarimo deželni šolski svet na Kranjskem, da bi prišel kdaj povprašat v Kranj v »Gorenjčevu« uredništvo, kaj naj razveljavi, ali kaj naj na novo uvede v šolo, ker se bo gotovo hudo ural, kakor se je še vsak, ki se je bratil z njimi.

—r— **Razpis učiteljskih služb.** V radovljiskem šolskem okraju se v stalno nameščenje razpisujeta naslednji učni mesti: 1. učno in voditeljsko mesto na enorazredni ljudski šoli v Lešah in 2. učno mesto na trirazredni ljudski šoli v Bohinjski Bistrici. Redno opremljene prošnje je predpisanim službenim potom vložiti na c. kr. okrajni šolski svet v Radovljici do 1. marca 1914.

—r— **Za gospodinjski tečaj v »Mladiki«** se išče pomožna učna oseba s 40 K mesečno in z vsjo oskrbo. Reflektira se izrečno na slovensko učno osebo s potrebnimi in predpisano strokovno izobrazbo. Prošnje se pošiljajo na predsedstvo društva »Mladiki« v roke gospe Franje dr. Tavčarjeve na Bregu št. 8 v Ljubljani.

Štajerske vesti.

Rok Orač.

Dne 2. februarja t. l. je umrl učiteljski veteran, nadučitelj v pokoju Rok Orač, v 86. letu v Ljubljani pri svoji hčerki Marici dr. Travnerjevi, nadučiteljici v pokoju. Prepeljan je bil v Rogatec, kjer je služboval 38 let in bil pokopan 4. februarja ob ogromni udeležbi ljudstva iz vseh slojev. Blagi pokojnik je bil rojen 26. julija 1828 leta v Šmarju. Dopršil je takozvano »Präparandenschule« v Celju leta 1846. Dotično letno poročilo pravi: Unter 6 Präparanden ist im laufenden Schuljahre ein Geldprämium, bestehend aus einem schöngefaßten Souveraind'or dem Präparanden Rochus Oratsch von St. Marein wegen beharrlichen Eifers in der Berufsausbildung und in Barlegung eines frommen religiösen Sinnes zuerkannt und demselben bei der öffentlichen Vorlesung am 3. August überreicht worden. — Služboval je potem kot »Schulgehilfe« v Makolah in Mozirju. Leta 1852. je bil nastavljen kot »Schulprovisor« v Senvnici. leta 1854. pa kot prov. učitelj v Rogatcu. Za nadučitelja v Rogatcu je bil imenovan leta 1874. V šolskem letu 1874/75. mu je bilo poverjeno mesto prov. okr. šol. nadzornika. V pokoj je stopil o Veliki noči leta 1892. Kot učitelj je bil marljiv in vesten, o čemer pričča obilo pohvalnih pism in hvaležen spomin, ki ga je zapustil pri svojih učencih. Kdor je poznal blagega starčka, se je moral čuditi njegovi svežosti duha in mladenički živahnosti. — Bodi mu ohranjen pri vseh znanjih in prijateljih trajen spomin njegovi hčerki gospe dr. Travnerjevi pa naše iskreno sožalje!

—š— **Doklada in plača.** Dvoje se mi zdi potrebno pibiti, eno z ozirom na doklado, drugo z ozirom na bodočo našo plačo. — Najmanj zadovoljni so menda z dovoljeno doklado »učiteljski pari«. Tudi jaz stojim na stališču enakopravnosti. Ne gre pa pregovarjati doklade meščansko-šolskemu učiteljsstvu, češ, da »je gmotno itak bolje podprto, službuje večinoma v mestih, kjer dobivajo skoro vse potrebščine ceneje, ko se te dobijo na kmetih, kjer jih odgoja otrok stane mnogo manj ko učitelje na kmetih.« Enakemu delu — enako plačilo; večjemu delu (študij) — večje plačilo; to je pravično. Seveda je obsodbe vredno, da se Kawan ni prej brigal, da bi kaj pridobil za meščansko-šolsko učiteljsstvo, nego šele potem, ko se je delilo. — Pri bodoči regulaciji bo treba ozreti se tudi na določbo, po kateri imajo učiteljice, ki imajo ročna dela, pravico za nagrado za vsako uro, ki presega 25 učnih ur. Ako bodo dobile učiteljice z moškimi enako plačo, naj se omenjena točka za učiteljice odpravi ali pa določi, da ima tudi vsak učitelj, ki ima več ko 25 učnih ur, pravico do primerne nagrade. — Ali da določba, da smejo učiteljice poučevati le dečke do desetih let, kaj misliti? Da! V višjih razredih je več zvezkov, težje vzdrževanje discipline itd. — Moški smo vse preveč potrpežljivi v teh bojih za enakost plače; vse si pustimo reči. Dajmo tudi kaj nazaj; zakaj učiteljice same hočejo enakost. Mi smo tudi za to!

—š— **Regulacija učit. plač** glasom poročil iz Gradca na tem zasedanju deželnega zbora ne pride v razpravo.

—š— **Deželni šolski svet** je na svoji seji dne 7. februarja imenoval za nadučitelja pri Sv. Roku ob Sotli Jožefa Cenčiča, definitivnega učitelja istotam in def. učiteljico v Kapelah Ano Pfeiferjevo za učiteljico na dekliški šoli v Hrastniku. Prestavil je def. učiteljico v Majšpergu Marijo Kožuho v Dobovo.

—š— **Iz štajerskega »Naredbenega lista«**, Razpisano je def. »učiteljsko« mesto z ekskurredno posbajo v Skornem, šolsko okraj Hošbanj (= Šoštanj). Predložitev prošnji krajnemu šolskemu svetu Sv. Martin na Paki, pošta Ročica. Na isti strani (27.) je razpisano še eno šoloditeljsko mesto. — In to spakedrano slovenščino so prisiljena šolska vodstva in kraj. šol. sveti plačevati, drago plačevati!

—š— **Iz Šent Pavla v Savinjski dolini.** (Zahvala.) Podpisano šolsko vodstvo izreka tem potom vsem, ki so pripomogli k gmotnemu ali moralnemu uspehu dne 8. februarja vršeče se prireditve ljudske šole v Št. Pavlu, najtoplejšo zahvalo. V prvi vrsti visoko spoštovani rodovini Zanierjevi za pogostitev šolarjev, prav posebe še gđni. Olgi Zanierjevi za njeno prijazno sodelovanje in pomoč, ter blagorodni gospe Grenkovi za brezplačno prepušitev dvorane v gradu Prebold. — Šolsko vodstvo Št. Pavel, dne 14. februarja 1914. — Srečko Pečar, šolski vodja.

—š— **Društvo »Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks«**. Odbor poroča: Zopet sta umrla dva stara člana našega društva, in sicer nadučitelj Josip Schreiner 27. decembra 1913 in Josip Köle, nadučitelj v p., 22. januarja 1914. — To je 119. in 120. smrtni slučaj. Doneski po 4 K naj se vplačajo še ta mesec. — Leta 1913. je imelo društvo 11 smrtnih slučajev. Umrli so: 1. Josipina Žagar, 2. Mischkonig, 3. Josip Fischer, 4. Brigita Staud, 5. Marija Sackl, 6. Alojzij Svetina, 7. Josip Resch, 8. Franc Rösch, 9. Ivan Hyden, 10. Franc Metz, 11. Josip Schreiner.

Tržaške vesti.

—t— **Laški element ob Adriji.** Tržaškemu »Piccolu« je jako všeč, da se laščina tudi ob albanski obali tako razširja, a na drugi strani Albancem skoraj ne privoščijo kulturnega napredka s pomočjo laščine. Avstrijska vlada z velikanskimi denarnimi žrtvami raztresa po Albaniji laške šole. Res je, da z nemškimi šolami nikdar ne bi dosegla tega uspeha, a drugo vprašanje je, če ne bi morda uspevale bolje srbo-hrvaške šole, ki jih aystrijska vlada vse premalo razširja. Pri teh razmišljanjih se seveda »Piccolo« ne more vzdržati opazke, kako sijajno se godi dalmatinskim Hrvatim, zaradi katerih avstrijska vlada v Dalmaciji ne ustanovi nobene laške šole. Mi moramo seveda na to nehote opozoriti »Piccolo« na naše tržaške razmere, kjer ima šolstvo v rokah laški magistrat in ki v kljub temu, da biva v Trstu do 70.000 Slovencev, ozir. Hrvatov, ne ustanovi nobene slovenske šole.

—t— **Otroški vrtec pri Sv. Jakobu v Trstu,** ki ga vzdržuje Ciril-Methodova družnica v Trstu, obiskuje letos nad sto slovenskih otrok. Slovenci, bodite pozorni in ne odgajajte svojih otrok v tujih vrtcih in šolah, marveč skrbite v prid sebi, svojemu potomstvu in celokupnemu slovenskemu narodu za slovenske šole in zavode.

Goriške vesti.

—g— **Šolskim svetnikom** je imenoval cesar vadniškega učitelja na ženskem učiteljsku v Gorici Ivana Mercino in profesorja Roberta Drexla na drž. gimn. v Trstu.

Istrske vesti.

—i— **»Lega Nazionale«** je oživila svojo podružnico v Sv. Lovreču pazenatičkem, kjer biva razen par demoraliziranih renegatov samo hrvaški narod. Letos Lahi v korist »Lege« pridno plešejo. V Pulju jim je ples prinesel 9000 K čistega dobička in celo v malem Korminu je znašal čisti dobiček od Leginega plesa 1500 K, v Lovranu pa 2200 K.

—i— **Nova slovenska šola v Istri.** V Št. Petru, občina Piran, je deželni šolski svet za Istro na seji dne 30. jan. 1914 zistimiziral slovensko ljudsko šolo. Po tolikem boju vendar enkrat slovenska ljudska šola.

Splošni vestnik.

Čehoslovani. Na predavanju »Akademije« v Mestnem domu je prof. dr. Ilesič ob prav številni udeležbi poljudno in zgovorno obrazložil pregled slovaškega kul-

turnega in splošnogospodarskega življenja, zlasti z ozirom na njega stik s sosednjimi brati Čehi. Kulturno visoko razviti češki narod seveda že ob sebi ni mogel znehar pustiti najbližjega si plemena — rodu bednih Slovakov, ki jim je pod pezo madjarske samovoljnosti nemogoče se kolikortoliko razviti. — Ustanovila se je zatorej organizacija (Češkoslovska Jednota), ki naj med drugim same nase navezane Slovake moralno in materialno podpira v njih stremeljenju do samookrepite. Nadarjen in krepak je narod slovaški, ali madjarska nasilnost je brezmejnja. Vendar so preračunljivi ter v narodnostnem boju že z doma predobro izšolan Čehi našli pota, po katerih so že sedaj — in upajo vbodoče še bolj — stopiti v stike s Slovaki, dajoč jim moralne vzpodbude, še bolj pa izkušali jim pomagati — gospodarsko. V Luhačovicah, tem slovaškem letovišču na Moravskem ob ogrski meji, tam pod visokimi Karpati, je predavatelj na lastne oči imel priliko proučevati Slovake, pa tudi se spoznat s poglavitnimi pespeševalci češkoslovske zajednice, to je češkimi in slovaškimi domoljubi, ki preko vsega separatizma vidijo edini spas slovaškega plemena v edinstvu s Čehi, to je v enem edinem knjižnem jeziku med Čehi in Slovaki, v visoko razvitem jeziku — češkem, seveda pa tudi v gospodarski vzajemnosti. Po pravici je predavatelj grajal pri tem marsikje premajhno našo slovensko gospodarsko delavnost. Čehi poslednji čas mnogo store za kulturno in gospodarsko povzdigo Slovakov. Od njih naj bi se učili Slovenci, ki imamo mnogo bolj eksponirano stališče od Slovakov ter naobraznejšega ter bogatejšega protivnika nego je Madjar, ki v primeri z našimi zatiralci spričo svoje skromnejše kulture ne more biti tako opasen. Zato velja tudi za nas: samo kulturna skupnost z našimi jezikovno sorodnimi brati nam bodi pred očmi.

Masarykovi spisi — prepovedani v Rusiji. Ruska cenzura je prepovedala v Rusiji nemški prevod Masarykovih spisov o filozofiji ruske vere in zgodovine, ki jih je izdal Masaryk v dveh zvezkih.

Ustanovitev narodnega gledališča v Sarajevu. Sabor je sklenil subvencijo 35.000 K za stalno srbsko-hrvaško gledališče v Sarajevu; sprejeta je bila obenem tudi resolucija, ki pozivlja vlado, naj tujejezičnim gledališkim družbam ne daje nikakih subvencij. Novo jugoslovsko gledališče bo vodil ravnatelj osješkega gledališča, Marković.

Cesar za hrvaško gledališče. Uradni list hrvaške vlade poroča, da je cesar na predlog ministrskega predsednika Tisze subvencijo 20.000 K, ki jo plača kraljevski dvor vsako leto hrvaškemu gledališču, zvišal na 40.000 K.

Upravno sodišče o Sokolstvu in o vadbi šolske mladine. Upravno sodišče se je pred kratkim pečalo z znanimi ministrskim razpisom o telovadbi šolskega naraščaja v sokolskih društvih ter razveljavilo ta razpis. Kako se odločba glasi v podrobnem, nam še ni znano; v ravnanje tudi naših sokolskih društev pa objavljamo, kar pišejo o tem češki »Narodni Listy«: »Dve leti je visel Damoklejev meč nad sokolskimi društvi, da jim bo onemogočeno vaditi in vzgajati lastno učenstvo in naraščaj. Ministrstvo je enovito proglasilo sokolska društva za učne zavode, to je, šole, ki jih je potem podvrglo predpisom šolskih zakonov. Hipoma pa se je obrnila karta. Znani sokolski delavec, odvetnik v Brnu br. dr. L. Pluharž, je dovedel stvar do upravnega sodišča, ki je razveljavilo dotični ministrski razpis kot nezakonit in tako na mah osvobodilo vsa sokolska društva od jarma šolskega birokratizma. Senat upravnega sodišča je bil nemški, in čudovito je, kako prijazno stališče je zavzel proti Sokolstvu. Izjavil je o sokolskih društvih, da se z vsjo pravico prizadevajo, z vadbo šolske mladine zagotoviti si svoj naraščaj, in je konstatiral, očitno v pouk vsem deželnim nadzornikom na Češkem in Moravskem, da se delovanje sokolskih društev, ki imajo za namen povzdigo telesnih in нравstvenih moči v češkem narodu, vendar bistveno razlikuje od šolske telovadbe, ki je ni moči nadomestiti s sokolsko telovadbo. Upravno sodišče se je postavilo na stališče, da sokolskih društev ni mogoče staviti v eno vrsto z zavodi, ki so ustanovljeni v učne namene in da zaradi tega ta društva niso podvržena določbam šolskih zakonov. Zato je treba opozoriti vsa školska društva, da v prihodnje ne vlagajo nobenih prošenj za dovolitev takozvanih telovadnih tečajev in da tam, kjer jim je bila že prepovedana vadba učenstva, prosto in brez katerekoli oglasitve takoj obnovte to vadbo. Ona društva, katerim je namestništvo vsililo v pravila, da smejo vaditi učenstvo po poprejšnji privolitvi šolskih oblasti, store prav, če o priliki svoja pravila premene v označenem zmislu.«

Sramotna statistika. V »Berl. Tgbl« je citati: Od 1. januarja 1913 do 1. januarja 1914 sem zbiral podatke o trpinčenju otrok. To se pravi: zbiral sem poročila o sodnih obravnava h zaradi trpinčenja otrok. Nabral sem celo knjigo. In če sedaj berem ta hladna, grozna poročila, ne vem nič več o materinih očeh, ki se v sreči utrudijo, bedeč ob malih posteljah. Vse vesele barve iz otroškega življenja so izginile. V letu 1913. je bilo v Nemčiji trpinčenih 10.546 otrok. Toliko slučajev je prišlo na dan, je prišlo pred sodišče. Koliko jih je pa še, ki niso prišla pred sodišče. In kakšna orodja so igrala pri teh 10.546 mučenikih hudodelsko vlogo: go-reče svetilke, klavira, podkovani črevlji, železni lonci, igle, škarje, knjige, jermena in sekire. 15.546 otrok je krvavelo iz nešteti ran. Kako se reži ta številka. Peklenska bolest diha iz nje. V duhu jih vidim teh 10.546 otrok v procesiji: dolga je 20 milj in traja štiri ure. — To je pač strašna slika, ki nam predočuje vso nemško sirovost. Italijanu, ki je sirov z živalmi, se to vedno očita — Nemec pa je sirov in neusmiljen z lastnimi otroki. 10.546 sodnih slučajev v enem letu zaradi nečloveškega trpinčenja otrok — to je zverinsko.

Dober roman vsakdo rad čita, posebno pa še na deželi, kjer je zanimivo privlačno čtivo najboljša in mnogokrat tudi edina zabava. Opozarjamo vse tovariše in tovarišice na velezanimiv aktualen roman z Balkana »Za svobodo in ljubezen«, ki je pravkar izšel kot ponatis iz »Slov. Ilustr. Tednika«. — Vsaka knjižnica, vsaka šola bi si naj nabavila to lepo knjigo. O pozarjamo, da je pridejan današnji številki »U. Tovariša« letak-prospekt o tem znamenitem romanu.

Poslano.*

Odgovor gosp. R. Knafliču, nadučitelju v Dobjem.

Veledenjenemu in čarodejnemu popravljalcu mojih trinajstletnih zanikrosti v Dobju sem misli na njegove ljubeznivosti v Slov. Narodu: »Slovenske šole čuvarice...« in v Učit. Tov. z dne 27. decembra 1913 in 16. januarja 1914, odgovoriti v daljšem pohvalnem pismu. Ker pa sem slišal od tovarišev, ki naju s Knafličem poznajo, med zobmi izgovorjene in s sičniki opremljene slavospeve na Knafličeve papirnat balončke, ki bi naj ponesli njegov vzor visoko nad nas zabite šomaštre, sem se pa omejil samo na konstatacijo, da je moje delovanje v Dobju ocenjeno v nadzorstvenih zapisnikih, priznано od okr. šolskega sveta, znano mojim tovarišem in Dobjanom, obsojeno pa edinole od »tovariša« Knafliča. Če že ne more ta gospod drugače opozoriti kogarkoli na svojo veličino, kakor na moj račun, pa mi naj s tem prizanese vsaj do-tlej, dokler niso še drugi račun poravnani.

V. Pulko, nadučitelj na Gorici.

* Za vsebino tega spisa je uredništvo le toliko odgovorno, kolikor zahteva tiskovni zakon.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Radivoj Korene.

Last in založba »Zaveze avstrijskih jugoslovskih učiteljskih društev«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Anton Krušič,
krojaški mojster in trgovec
v Gorici
Tržaška ulica števil. 16
v lastni hiši
in Tekališče Fran Jožefa št. 39.

Moja delavnica se nahaja v bližini slov. kmetijske šole.

Opozarja se gg. odjemalce, da je došla ravnokar velika množina raznovrstnega blaga najrazličnejših kakovosti iz avstrijskih in angleških tovarov

za vsak stan.

Posebno se priporočam cenjenim gg. učiteljem v mestu in na deželi.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.
Čekovni promet c. kr. poštno-hran. urada št. 66.312.

Vabilo

X. rednemu občnemu zboru

ki bode

dne 22. marca 1914 ob 2. uri popoldne v zadrugi pisarni
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

DNEVNI RED:

1. Poročilo načelstva o združnem poslovanju.
2. Čitanje revizijskega poročila „Zadružne Zveze v Celju“ in ukrepi vsled istega.
3. Poročilo načelstva o računskem zaključku za leto 1913.
4. Poročilo nadzorstva o poslovanju in računskem zaključku.
5. Razdelitev čistega dobička.
6. Volitve v načelstvo in nadzorstvo.
7. Določitev glasila za objave občnih zborov.

Načelstvo.

1. Poročilo načelstva o združnem poslovanju.

Po IX. rednem občnem zboru (dne 20. marca 1913) se je konstituiralo načelstvo v svoji seji dne 12. aprila 1913 tako-le:

Načelnik: Ivan Bernot, c. kr. učitelj; načelnikov namestnik: Jakob Dimnik, mestni nadučitelj; blagajnik: Alojzij Kecelj, mestni učitelj; člani: Anton Likozar, nadučitelj v salezijanskem zavodu; Juraj Režek, mestni učitelj; Vita Zupančičeva, strokovna učiteljica ustanovnega zavoda za gluhomeme; vsi v Ljubljani. Zadruga uradnika sta Vendelin Sadar, mestni učitelj v Ljubljani in Ivan Petrič, učitelj v Sp. Šiški.

Zadruga je član „Zadružne Zveze v Celju“, ki je izvršila zakonito predpisano revizijo dne 29. decembra 1913. Nadzorstvo je izvršilo glavno revizijo dne 20. marca in 26. julija 1913.

Načelstvo je imelo tekom poslovnega leta 23 sej.

Zadruga uraduje razen praznikov vsak četrtek od pol 2. do pol 3. popoldne in vsako soboto od 6. do 7. ure zvečer.

Koncem leta 1912 je bilo 545 združnikov s 5814 deleži; leta 1913 je pristopilo nanovo 42 združnikov z 903 deleži; koncem decembra 1913 pa je postala pravoveljavna odpoved 1754 deležev; izstopilo je 25 združnikov; tedaj je koncem leta 1913, 562 združnikov s 4963 deleži. Odpovedani deleži se izplačujejo proti predložitvi zadrugne knjižice.

Koncem leta 1912 je bilo 210 hranilnih knjižic v vrednosti 186.725'89 K, nanovo se je izdalo 25 hranilnih knjižic, uničilo pa 19. Obstoji torej 216 hranilnih knjižic v skupni vrednosti 181.806'62 K in znaša povprečna hranilna vloga 841'69 K.

Zneski do 200 K se izplačujejo takoj, oziroma naslednji uradni dan. Za zneske do 1000 velja 14dnevna, za zneske nad 1000 K pa mesečna odpoved. Rentni davek plačuje zadruga sama.

Zadruga ima pravico po § 15. svojih pravil za povečanje prometnega fonda najemati izposojila in sprejemati hranilne vloge do višine podpisanih deležev 248.150 K.

Hranilne vloge se sprejemajo od vsakega, ako tudi ni združnik. Obrestujejo se po 5% in se obresti celoletno kapitalizirajo ter vračunajo od 1. in 16. vsakega meseca.

Koncem leta 1912 je bilo 517 združnikov dolžnikov, ki so dolgovali 222.915'14 K. Posodilo se je nanovo 103 združnikom, 96 združnikov pa je posojila popolnoma vrnilo. Torej je dolžnikov 524, ki dolgujejo skupaj 217.769'37 K ali povprek 415'59 K.

Posojila dobivajo le združniki proti zadostni varnosti (§ 12. pravil) in sicer se vrača vsakih 100 K posojila (predujema na 2 podpisana pasivna deleža) po načinu:

A	v 12 mesečnih rokih, in sicer 11 rokov à 9 K — h, 12. rok 4 K 73 h
B	„ 18 „ „ „ „ 17 „ „ 6 „ — „ 18. „ 3 „ 56 „
C	„ 24 „ „ „ „ 23 „ „ 4 „ 50 „ 24. „ 4 „ — „
D	„ 38 „ „ „ „ 37 „ „ 3 „ — „ 38. „ — „ 66 „
E	„ 46 „ „ „ „ 45 „ „ 2 „ 50 „ 46. „ 1 „ 81 „
F	„ 60 „ „ „ „ 59 „ „ 2 „ — „ 60. „ — „ 70 „
G	„ 70 „ „ „ „ 69 „ „ 1 „ 75 „ 70. „ 1 „ 42 „
H	„ 85 „ „ „ „ 84 „ „ 1 „ 50 „ 85. „ 1 „ 26 „

Združniki, ki prosijo za posojilo, oziroma predujem na podpisane deleže, morajo imeti vsaj en (aktiven) delež več podpisan, nego znaša posojilo, oziroma predujem.

Na dopise brez vposlanih znamk za 20 h se ne odgovarja. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Za načelstvo:

Načelnik:
I. Bernot s. r.

Blagajnik:
Alojzij Kecelj s. r.

2. Čitanje revizijskega poročila „Zadružne Zveze v Celju“ in ukrepi vsled istega.

3. Poročilo načelstva o računskem zaključku za leto 1913.

Prejemki.			Denarni promet.			Izdatki.		
Št.	Predmet	K h	Št.	Predmet	K h	Št.	Predmet	K h
1	Gotovina 31. decembra 1912	229 52	1	Dana posojila	45140 —			
2	Vrnena posojila	50285 77	2	Deležne vloge	1191 50			
3	Prejete obresti posojil	14369 85	3	Obresti deležnih vlog	678 22			
4	Deležne vloge	2989 42	4	Hranilne vloge	25457 83			
5	Hranilne vloge	11675 29	5	Obresti hranilnih vlog	93 78			
6	Obresti naloženega denarja	38 19	6	Kupljeni inventar	119 32			
7	Vpisnina	84 —	7	Volila	220 —			
8	Prejemki iz črtanih deležev	21 39	8	Davek	389 32			
9	Prodani inventar	210 10	9	Upravni izdatki	3675 99			
10	Upravni prejemki	1166 14	10	Prehodni izdatki:				
11	Premijska provizija	70 32		a) čekovni promet . . K 10'800'—				
12	Prehodni prejemki:			b) premije . . . . . „ 1.248'25				
	a) čekovni promet . . K 10.800'—			c) ekspenzar . . . . . „ 107'85				
	b) premije . . . . . „ 206'78			d) koleki . . . . . „ 162'84				
	c) ekspenzar . . . . . „ 48'09			e) drugi . . . . . „ 1.380'92	13699 86			
	d) koleki . . . . . „ 161'54		11	Gotovina 31. decembra 1913	3071 50			
	e) drugi . . . . . „ 1.380'92	12597 33						
		93737 32						93737 32

Promet:

Prejemki . . . . . 93.737'32 K
Izdatki . . . . . 90.665'82 „
Skupaj . . . . . 184.403'14 K

Dobiček.				Račun dobička in izgube.				Izguba.			
Št.	Predmet	K	h	Št.	Predmet	K	h	Št.	Predmet	K	h
1	Prejete obresti posojil	14369	85	1	Izplačane obresti hranilnih vlog . .	93	78	1	Izplačane obresti hranilnih vlog . .	93	78
2	Zaostale obresti posojil	3534	87	2	Kapitalizirane obresti hranilnih vlog .	8863	27	2	Kapitalizirane obresti hranilnih vlog .	8863	27
3	L. 1912. predplačane obresti posojil .	88	83	3	L. 1912. zaostale obresti posojil . . .	3140	51	3	L. 1912. zaostale obresti posojil . . .	3140	51
4	Obresti naloženega denarja	38	19	4	Predplačane obresti posojil	48	46	4	Predplačane obresti posojil	48	46
5	Davek (rentnina) za l. 1912	130	08	5	Davki:			5	Davki:		
6	Upravni prejemki:			6	a) pridobnina . . . . . K 108'05			6	a) pridobnina . . . . . K 108'05		
	a) poština . . . . . K 150'59				b) rentnina . . . . . „ 275'77				b) rentnina . . . . . „ 275'77		
	b) režija . . . . . „ 684'47				c) neposredne pristojbine „ 5'50				c) neposredne pristojbine „ 5'50	389	32
	c) opomini . . . . . „ 331'08	1166	14	6	Upravni izdatki:			6	Upravni izdatki:		
7	Premijska provizija	70	32		a) nagrade . . . . . K 2594'—				a) nagrade . . . . . K 2594'—		
					b) stanarina . . . . . „ 400'—				b) stanarina . . . . . „ 400'—		
					c) donos „Zvezi v Celju“ „ 112'50				c) donos „Zvezi v Celju“ „ 112'50		
					d) poština . . . . . „ 192'46				d) poština . . . . . „ 192'46		
					e) manipulacija in provizija poštne hran. . . . . „ 103'53				e) manipulacija in provizija poštne hran. . . . . „ 103'53		
					f) pisarniške potrebšč. „ 60'50				f) pisarniške potrebšč. „ 60'50		
					g) reklama in drugi . . . . . „ 213'—	3675	99		g) reklama in drugi . . . . . „ 213'—	3675	99
				7	5% odpis inventarja	71	95	7	5% odpis inventarja	71	95
				8	5% pripis rezervnemu fondu	659	85	8	5% pripis rezervnemu fondu	659	85
				9	Dobiček	2455	15	9	Dobiček	2455	15
		19398	28			19398	28			19398	28

Imetje.				Bilanca.				Dolgovi.			
Št.	Predmet	K	h	Št.	Predmet	K	h	Št.	Predmet	K	h
1	Posojila	217769	37	1	Deležne vloge	30361	89	1	Deležne vloge	30361	89
2	Zaostale obresti posojil	3534	87	2	Nedvignene obresti deležnih vlog . .	1703	11	2	Nedvignene obresti deležnih vlog . .	1703	11
3	Naložen denar	1500	—	3	Hranilne vloge:			3	Hranilne vloge:		
4	Inventar:				a) po stanju računa . K 172943'35				a) po stanju računa . K 172943'35		
	a) po stanju računa . . K 1439'46				b) kapitaliz. obresti „ 8863'27	181806	62		b) kapitaliz. obresti „ 8863'27	181806	62
	b) 5% odpis . . . . . „ 71'95	1367	51	4	Predplačane obresti posojil	48	46	4	Predplačane obresti posojil	48	46
5	Predhodne terjatve na premijah, ekspenzaru, kolekih in dr.	2989	60	5	Rezervni fond:			5	Rezervni fond:		
					a) po stanju računa . K 13092'38				a) po stanju računa . K 13092'38		
					b) vpisnina . . . . . „ 84'—				b) vpisnina . . . . . „ 84'—		
					c) prejemek iz črt. del. „ 21'39				c) prejemek iz črt. del. „ 21'39		
					d) 5% pripis . . . . . „ 659'85	13857	62		d) 5% pripis . . . . . „ 659'85	13857	62
6	Gotovina 31. decembra 1913	3071	50	6	Dobiček	2455	15	6	Dobiček	2455	15
		230232	85			230232	85			230232	85

V Ljubljani, dne 31. decembra 1913.

Načel. namestnik: **Jakob Dimnik s. r.** Načelnik: **Ivan Bernot s. r.** Blagajnik: **Alojzij Kecelj s. r.** Član načelstva: **Juraj Režek s. r.**
 Član načelstva: **Vita Zupančič s. r.** Član načelstva: **Anton Likozar s. r.** Zadržna uradnika: **Vendelin Sadar s. r.** **Ivan Petrič s. r.**
 Član nadzorstva: **Karel Wider s. r.** Predsednik: **Franc Gale s. r.** Podpredsednik: **Franc Skulj s. r.** Član nadzorstva: **Franc Grm s. r.** Član nadzorstva: **Marija Marout s. r.**

Ta račun z glavnimi in pomožnimi knjigami in prilogami primerjali ter v redu našli:

4. Poročilo nadzorstva o poslovanju in računskem zaključku.

Nadzorstvo se je konstituiralo v svoji seji dne 20. marca 1913 in je isti dan izvršilo tudi glavno revizijo. Predsednik: Franc Gale, mestni učitelj; podpredsednik: Jakob Pretnar, mestni učitelj; člani: Marija Maroutova, šolska ravnateljica; Franc Skulj, mestni učitelj; Karel Wider, mestni učitelj; vsi v Ljubljani. Dne 17. julija 1913 je umrl nad vse delavni podpredsednik nadzorstva, vrl in zvest tovariš Jakob Pretnar. Bil je od ustanovitve zadruga do svoje prerane smrti vnet in marljiv sozadružnik. Bodi mu ohranjen blag spomin! Dne 26. julija 1913 konstituiralo se je nadzorstvo vnovič. Vstopil je po žrebu določeni namestnik Franc Grm. Predsednik: Franc Gale, mestni učitelj; podpredsednik: Franc Skulj, mestni učitelj; člani: Franc Grm, vodja ustanovnega zavoda za gluhome; Marija Maroutova, šolska ravnateljica; Karel Wider, mestni učitelj; vsi v Ljubljani. Dne 26. julija 1913 je prisostvovalo nadzorstvo tudi seji načelstva in izvršilo drugo glavno revizijo. Nadzorstvo je večkrat tudi po posameznih članih pregledalo knjige in skontriralo blagajno. Prepričalo se je, da posluje načelstvo uspešno in vsestransko po pravilih in da se računski zaključek za poslovno leto 1913 popolnoma vjema s knjigami, prilogami in blagajniškim stanjem. Zato predlaga: X. redni občni zbor izvoli odobriti računski zaključek Hranilnice in posojilnice „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani, registrovane zadruga z omejenim jamstvom, za poslovno leto 1913 ter podeliti načelstvu absolutorij. V Ljubljani, dne 22. januarja 1914. Predsednik: **Franc Gale s. r.** Član: **Marija Marout s. r.**

5. Razdelitev čistega dobička.

Čisti dobiček znaša . . . . . K 2455'15
 Glede razdelitve tega predlaga načelstvo:
 a) 5% obresti od polno vplačanih deležev po § 21. pravil . . . . . „ 1380'96
 b) Društvu za zgradbo „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani . . . . . „ 100'—
 c) „Zavezi avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev v Ljubljani“ . . . . . „ 70'—
 d) Dijaškemu podpornemu društvu „Domovina“ v Ljubljani . . . . . „ 20'—
 e) „Glasbeni Matici“ v Ljubljani . . . . . „ 20'—
 f) Ostanek . . . . . „ 864'19
 rezervnemu fondu, ki bo na ta način narastel od K 13857'62 na K 14721'81.
 Obresti deležev se bodo izplačevale vsak uradni dan po občnem zboru na predložene zadržne knjižice.

Načelnik: **Ivan Bernot s. r.** Blagajnik: **Alojzij Kecelj s. r.**

6. Volitve v načelstvo in nadzorstvo.

Volita se dva člana v načelstvo in dva člana v nadzorstvo.
 Volita se po dva namestna člana v načelstvo in nadzorstvo.

7. Določitev glasila za objavo občnih zborov.

8. Pregled

o prometu in uspehu za čas od dne 31. avgusta 1904 do 31. decembra 1913.

Poslovno leto	V teku leta										Koncem poslovnega leta																					
	novih za-družnikov		vplačanih deležev		novih vpla-gateljev		vloženo		novih dolžnikov		danih posojil		zadrž-nikov		deležev		vlagateljev		vlog		dolžnikov		posojil		čistega dobička		za dobre namene določeno		rezerva			
	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h		
1904	60	2859	64	12	9595	59	20	11120	06	60	2859	64	12	9595	59	20	11051	58	58	96	10	—	146	70	10	—	146	70	10	—	146	70
1905	109	3349	88	30	62065	03	119	63738	95	169	6209	52	41	58045	21	129	65046	02	1619	26	250	—	651	77	250	—	651	77	250	—	651	77
1906	87	3312	17	34	58415	08	118	54780	—	256	9521	69	67	90388	29	234	101920	18	2655	62	150	—	1892	59	150	—	1892	59	150	—	1892	59
1907	67	4604	12	51	26508	94	107	45472	—	323	14125	81	102	104311	82	302	120750	25	3006	77	150	—	3113	64	150	—	3113	64	150	—	3113	64
1908	81	3852	14	73	52478	10	148	69497	—	399	17727	95	161	133249	97	387	154293	49	3921	80	150	—	4842	25	150	—	4842	25	150	—	4842	25
1909	61	3589	82	96	57483	60	138	68214	—	442	20217	77	229	155709	18	426	178450	58	4321	50	150	—	6876	63	150	—	6876	63	150	—	6876	63
1910	83	4067	19	27	102243	16	152	87800	90	499	22984	96	226	188727	67	496	213918	49	3383	79	150	—	9780	69	150	—	9780	69	150	—	9780	69
1911	52	3278	89	23	42910	21	111	57050	—	527	25063	85	213	194356	88	522	223536	08	2379	60	150	—	11625	46	150	—	11625	46	150	—	11625	46
1912	32	4062	95	18	19481	07	88	43810	—	545	28563	97	210	186725	89	517	222915	14	2136	80	170	—	13092	38	170	—	13092	38	170	—	13092	38
1913	42	2989	42	25	11675	29	103	45140	—	562	30361	89	216	181806	62	524	217769	37	2455	15	210	—	14721	81	210	—	14721	81	210	—	14721	81

Ali ste že pridobili našemu listu novega naročnika? ...

Slovenska Šolska Matica

ima v svoji zalogi razen razprodanih „Letopisov“, I., II. in III. zv. — še vse do zdaj izišle knjige ter oddaja stalnim članom tudi prejšnje celotne letnike za navadno letnino 4 K; posamezne prejšnje knjige (snopiče itd.) dobivajo člani in učiteljski člani za polovico prodajalne cene. Nečlani pa plačajo za posamezne prejšnje knjige določeno prodajalno ceno, ki je razvidna v „Pedagoškem Letopisu“.

Posebej je izdala in založila Slovenska Šolska Matica:

1. *A. Črnivec: Navodilo k I. zvezku „Računice za obče ljudske šole“.* Cena 1 K.
2. *Spominski list* za učence in učenke, ki dobe Odpustnico. Cena 20 vin.
3. *Kren-Bajželj: Javen telovadni nastop.* Cena 60 vin.
4. *Trunk-Dimnik: Staršem šolske mladine.* Cena 2 vin.

Letnina za Slovensko Šolsko Matico znaša 4 K in se plača meseca januarja vsakega leta.

Knjigoveznica Iv. Bonač

Ljubljana, Šelenburgova ul.
priporoča vsakovrstna knjigoveška dela, galanterijo, passepartuje itd. Posebno močna vez za knjižnice in čitalnice.
Cene zmerne, delo solidno.

AVGUST AGNOLA

Ljubljana, Dunajska cesta št. 13
poleg Figovca
priporoča svojo veliko zalogo stekla, porcelana, petrolejnih svetilk, ogledal, okvirov, šip itd. Tintnike za šolske klopi, aparate za fizikalne poizkušnje.
Prevzema vsakovrstna steklarska dela, tudi nova šol. :: poslopja na deželi itd. ::

Pri nakupu različnega oblačilnega blaga se blagovolite obrniti na tvrdko

A. & E. Skaberné

Ljubljana, Mestni trg 10

obstoja od leta 1883.

Vzorci poštine prosto!

Izredno nizke cene!

Zaloga pohištva in tapetniškega blaga

J. Pogačnik mizarstvo.

Ljubljana, Marije Terezije c. št. 11 (Kolizej)

Zaloga spalnih ter jedilnih sob v različnih : najnovejših slogih. :

Zaloga otomanov, divanov, žimnic : in otroških vozičkov.

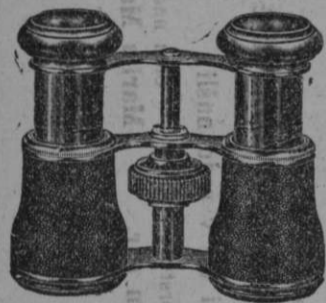
Spalnica v ameriškem orehu 350 kron.

Obstoječa: 2 dvovratni omari, 2 postelji, 2 nočni omari, en umivalnik z marmornasto ploščo in ogledalom.

FR. P. ZAJEC, Ljubljana, Stari trg št. 9

Izprašani optik.

Zalagatelj e. in kr. armade, vojne mornarice, domobrancev i. t. d.

Očala in ščipalniki natančno po zdravniških predpisih.
Toplometri, barometri, mikroskopi, daljnogledi Busch, Goerz, Zeiss i. t. d.

Fotografični aparati itd.
Moderno urejena delavnica z električnim obratom.

Ceniki brezplačno.

Tovarniška zaloga priznana najboljših švicarskih ur kakor tudi zlatnine in srebrnine.

Zaloga raznega risalnega orodja za dijake, inženirje, arhitekta itd.

Strogo solidna trdka!!
Ogromno število pohvalnih pisem na razpolago.
Krasni ceniki na zahtevo zastoj.

Cene solidne!

Postrežba točna!

Gramofoni od K 20 — naprej, plošče od K 1.50 naprej vedno v zalogi.

Prvo splošno uradniško društvo avstro-ogrsko monarhije

na Dunaju, I., Wipplingerstrasse št. 25.

je ena največjih in najstarejših zavarovalnic za življenje v monarhiji in izvršuje zavarovanja za življenje in rente v vseh kombinacijah.

Za izboljšanje gospodarstvenega stanja, za preskrbljenje prihodnosti navezano je posebno učiteljstvo na samopomoč potom zavarovanja življenja; ugodnosti, ki jih nudi v tem obziru Uradniško društvo, pa tudi humanitetnemu delovanju namenjene uprave Uradniškega društva kažejo učitelju, da mu je najboljšje, če se oklene Uradniškega društva. Iz pravega spoznanja teh ugodnosti pridružila so se

največja učiteljska društva

Avstro-ogrsko Uradniškemu društvu.

Silno ugodni zavarovalni pogoji. Nizke premije. Izplačevanje nemudoma in brez odbitka.

Garancijsko premoženje koncem I. 1912 . . . . . 84 milijonov kron
Stanje zavarovanj koncem I. 1912 . . . . . 222 milijonov kron
Izplačanih zavarovanj do konca I. 1912 . . . . . 121 milijonov kron

Pojasnila daje brezplačno in, ne da bi vprašalec prevzel kake obveznosti

Glavni zastop uradniškega društva
za Štajersko, Koroško in Kranjsko v Gradcu, Radetzkystraže 10.

Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani

ima v zalogi naslednje knjige:

1. A. Rapé: *Mladini*. I., II., III. zvezek. Cena vsakemu teh treh zvezkov, ki so vsi lično vezani, je K 1.50, s pošto 16 h več.
2. J. Slapšak: *Spisi Mišjakovega Julčka*. I., II., III., IV., V., VI., VII., VIII. zvezek. Cena vsakemu teh osmih zvezkov, ki so vsi lično vezani, je K 1.50 s pošto 16 h več.
3. Engelbert Gangl: *Zbrani spisi za mladino*. I., II., III. zvezek. Cena vsakemu teh treh zvezkov, ki so vsi lično vezani, je K 1.50, s pošto 16 h več.
4. Josip Ribičič: *Vsem dobrim*. Cena lično vezani knjigi K 1.50, s pošto 16 h več.
5. Janko Žirovnik: *Narodne pesmi za šolsko mladino*. I. in II. zvezek. Cena vsakemu teh dveh zvezkov brez poštine je 20 h.
6. Emil Adamič: *Slava cesarju Francu Jožefu I.!* Spevoigra za šolsko mladino. Cena K 2.—.
7. *Besedilo k E. Adamičevi spevoigri*. Cena 5 h.
8. Dr. E. Bretl: *Kako si ohranimo zdrave in trdne zobe?* Cena 20 h.

Ves izkupiček za te knjige je namenjen Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta.

Kupujte te knjige vsi, ki ljubite svoje otroke! Priporočajte jih prijateljem mladine, šole in učiteljstva!

Vse te knjige se naročajo in kupujejo v „Učiteljski tiskarni“ in v vsaki knjigotržnici.